

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 05421

VEGEN Z. SEGALOVITSH

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מ. פראָרערוואָן
ד.ר. י. גאַטליב
ש. דאָו־אַנטשיק
א. ב. ד. ס. זאָק
ש. מ. א. ל. זאָראָמב
ו. לאַצקי-פּערטאַלדי
א. יאָיק מאַנגער
י. ו. א. מאַסטבוים
ש. י. סטופּניאַקי
י. ה. ש. פּערלע
ר. ח. ל. קאָרן
מ. ל. ר. אַזויטש

וועגן

ז. סענאַל אָריריטש
צו זיין דרייסיק יעריקן שרייבער-יובל
1903 1933

ארויסגעגעבן דורך דעם פאָרין פון יידישע ליטעראַטור און זשורנאַליסטן אין וואַרשע.
רעדאַקטירט דורך דעם יובל-קאָמיטעט
פאַרלאַג ח. ברושאַוואַ וואַרשע 1933.

Z OKAZJI TRZYDZIESTOLECIA
PRACY LITERACKIEJ
Z. S E G A Ł O W I C Z A
ZBIÓR ARTYKUŁÓW.
Wyd. Ch. BRZOZA, WARSZAWA
1 9 3 3

Odbito w druk. „GRAFJA”, Warszawa, Orła 9, tel. 11-57-82

ז י נ ה ז ל ט :

6	ביאגראפישע סקיץ	
9	דאס ליד פון יעדן איינעם	משה בראָדערזאָן
11	ז. סענאָלאָוויטש	וו. לאַצקי בערטאָלדי
23	ז. סענאָלאָוויטש דער ליריקער	איציק מאַנגער
32	נאטורי-תאווה	ד"ר י. גאַטליב
37	דער אייביק איינזאָמער מיטן אייביקן סענטימענט	מלך ראָוויטש
47	די ברכה פון וואָלד	ש. י. סטופניצקי
54	אָן יחוס-בריוו	יהושע פערלע
58	דער דיכטער פון פרוי און נאטור	רחל ה. קאַרן
62	די ברוגע פלייט	יואל מאסטבוים
66	דער ראַמאַנטיקער	שמעון האַראַנטשיק
74	דער עלעגישער סענאָלאָוויטש	אברהם זאָק
81	א פענסטער צום ים	שמזאל זאַראַמב

ד ע ר י ו ב ל ק א מ י ט ע ט :

ערן-פאָרויץ: שלום אַש, ד"ר י. גאַטליב, יהושע פערלע, מלך ראָוויטש.

זוסמאן סעגאל־אויטש איז געבוירן געוואָרן ר"ח אדר תרמ"ד (1884) ביי אַ מיטל סוחרישער פּאַמיליע אין ביאַליסטאָק. פרי געגאַנגען פּאַר. דינען אויף פּאַרשידענע פּאַסטנס, אויך גע-אַרבעט אַ צייט אין אַ קאַכל-פּאַבריק שווערע פיזישע אַרבעט. זיין ערשט ליד „טישע, טישע, סערצע!“ איז פּאַרעפּנטלעכט געוואָרן אין ביאַ-ליסטאָק, אין פּאָדאָלסקיס רוסישע זאַמלונגען, (3טן מערץ 1903). אין 1904 דעביוטירט אין פּעטערבורגער „פּריינד“. ער האָט אָנטייל גע-נומען אין דער באַפּרייאַונגס-באַוועגונג פּון 5-טן יאָר. פיל מאָל אַרעסטירט געווען און לאַנגע חדשים פּאַרבראַכט אין ביאַליסטאָקער, גראָדנער, ווילנער און לאַדזער תּפּיסות. נאָך דעם ביאַליס-טאָקער פּאַגראַם אַרויסגעפּאַרן צוזאַמען מיט דער פּאַמיליע אויף שטענדיק קיין לאַרוז.

אין יאָר 1909 איז דערשינען זיין ערשטע לידער-זאַמלונג „שטיצע טרוימען“, שפּעטער „רייזעלע דעם שוחדס“ קאַזמיערוש און אַנדערע.

אין צייט פּון קריג געדינט אין רוסישן מיליטער, ביז נאָך דער רעוואָלוציע פּערבראַכט אין די גרעסערע רוסישע צענטערן, ווי אויך אין קאַזן און און קרים. אין יאָר 1919 צוריקגעקומען קיין פּוילן, וואו ער זעצט פּאַר זיין ווייטער-דיקע לייטעראַרישע אַרבעט. ביז איצט האָט זי סעגאל־אויטש פּאַרעפּנטלעכט 19 בענדער ראַמאַ-נען, נאָוועלן, פּאָעמען און לידער.

דאָס ליד פון יעדן איינעם

מיין עלטערן ברודער אין דער פען ז. סעגאלאוויטש,
וועלכער האָט, ווי מיר דאָ אַלע, אַ בלוט-שייכות צו
די צוויי אויסטערלישקייטן: צום פאָלק און אַ לאַנד און
צו דער ליטעראַטור און אַ פאָלק.

עס איז פאָר מיר אַ שפיגל — די גאַרע וועלט
מיט אַלדאָס לעבעדיקע, מיטן דומם,
מיט אַלץ, וואָס איבעריק, מיט אַלץ, וואָס פעלט,
אויף טריקעניש, אין ים און אין די רוימען

איך ווייס, ווי דו, וואָס אומרעכט, וואָס גערעכט,
און יעדער איינער זיכער, גאַר און ספק ווייס עס,
ווי אונטערשיידן קאָן מען טעג פון נעכט
זינט אָנהויב מענטש — זינט מעשי בראשית

נישטאָ קיין סוד דערביי: פאָר יעדערן איז קלאָר,
פאָר ווייס און שוואַרץ — און אַרט מוז זיין פאָר ביידן,
דאָס איז באַשערט, און דאָס איז זי, די וואָר,
וואָס גרייט דעם גהינם אונז מיט דעם גן עדן!

מיר מאַכן נאָר פאַרקערט, ווי אונז באַקוועם:
די נאַכט צום טאָג, און טאָג - צו נאַכט פון גרוילן,
מחלל זענען מיר דעם אייגענעם, דעם ברודערס שם,
און וויקלען זיך אין גרויע שפינעכץ-קנוילן

ס'איז אמת טרויעריק, וואָס נאָר די יוגנט בלייבט,
וואָס שנעל צעשווימט אין אונז דער ראָזער בעפל;
וואָס טויט אַנטקעגן אונז צו שפּרייזן ווערט נישט מיד,
וואָס צייטיקייט מאַכט אַפּפּאַלן דעם עפל!

ס'איז אמת טרויעריק, וואָס וואָרעם מאַכט אַ נעסט,
אַ נעסט אין אונז, אין אַפּגרונט פון נשמות,
און שפּרייט אין אונז דעם צער, און זייט אין אונז די פעסט,
און מאַכט אונז חלומען פון פינצטערע נקמות

דאָס אַלץ איז פולט, קלאַר! דאָס אַלץ איז קלאַר פאַר מיר,
דאָס האָט מיך איינגעוויגט דער גורל אין מייַן וויגל!
די אַנצוהערעניש - געהאַט ביי יעדער טיר!
די אַפּפּילדונג פון דעם - געזען אין יעדן שפּיגל!

עס איז פאַר אַ שפּיגל - די גאַרע וועלט -
מיט שקרים דין, ווי מיט אַ טוי פאַרצויגן,
און גיב מיר מוט, אַ, גאַט, אין וועלטן נישט פאַרשטעלט,
זיך קאַנען קוקן גלייך אַן חרפה אין די אויגן!!!

ס ע ג א ל א ו ו ט ש

I

דער ליריקער פון גראציעזן פערז

וויך אשן קאָן מען זאָגן בקיצור „דער דיכטער פון שטעטל“. פונקט אזוי קאָן מען אויך ביי סעגאַלאָוויטשן אויסטיילן צווישן די לי- דער איין פּאָעמע און אים אַנרופּן „דער דיכטער פון קאָזמיערוזש“. אויב איר זענט אַמאָל יונג און נישט נאָר אין יאָרן, נאָר אויך מיט דער נשמה, און איר האָט טועם טעם געווען פון ראָמאַנטיק, ליבע און אַלע אַנדערע גוטע זיבן זאַכן, וועט איר אויך פאַרשטיין די הנאה פון אַזאַ ווערק אין גראַציעזע פערזן, ווי סעגאַלאָוויטשעס „קאָזמיערוזש“, וווּ איר געפינט, אמת, אויך אַביסל יידנשמערק, נאָר וווּ דער ווייטיק אַפילו איז אזוי זיס און ריח-ניחוחדיק, ווי דער שטאָך פון אַ רויז... שיינע גרינגע פערזן באַזינגען ליבע, בלומען, בערג און טאָלן, צאַרט-קייט און תּאווה, קנאה און שנאה, און אַלצדינג איז אזוי זומערדיק, מיט אזויפיל זונשיין פאַרגאַסן, אין היץ צעפּלאַצט און אין שאַטנס געקילט, אַז איר זעט באַשיימפּערלעך, אַז פּרין איז געווען אומגערעכט מיט זיינע טענות צו יידיש, „וואָס האָט נישט פאַר ליבע דעם רעכטן וואָרט, דעם רעכטן קלאַנג“.

ניין, סעגאַלאָוויטש האָט מיט זיין „קאָזמיערוזש“ טאַקע באַוויזן דעם

היפוך דערפון, און נישט נאָר פאַר ליבע — און דאָס איז נישט קיין גרינגער אויפטו געווען — אויך פאַר בלומען און געוויקסן האָט ער באַזונדערע נעמען באַנוצט און זיי צום ערשטן מאָל אין דער יידישער לייטראַטור אַריינגעבראַכט.

איז „קאָזמיערזש“ בשעתו געוואָרן אַ פּאָעמע פון ליבע פאַר אונזער יוגנט און עס איז אַ שאַד, וואָס מען זעט זי איצטער אַזוי זעלטן אין די הענט פון אונזערע יונגע לייענער: נישקשה, אין אונזער אכזריש-רעאַ-ליסטישער צייט, וואָס יאָגט זיך אַזוי נאָך ממשותדיקייט, וווּ אַפילו דער אמתער אידעאָליזם מוז זיך אויסבאַהאַלטן, ווערן אַ רואה ואינו נראה און מאַכן דעם אָנשטעל פון נאַאיוון מאַטעריאַליזם, — אַזאַ מין פראַקטישער תקופה וועט דאָס ביסל אָפּענע ראַמאַנטיק פון „קאָזמיערזש“ געוויס נישט פאַרשאַטן.

און אַגב איז אויך די גרינגקייט, שפילעוודיקייט און טענצערישקייט פון סעגאַלאָוויטשעס פּערז אָן אמתע רפואה פאַר אַסך מפות פון אונזער צייט.

צי איז נישט אַפילו דער לירישער אומעט אין סעגאַלאָוויטשעס גראַצ-יעזע פּערזן אַסך גרינגער פון דער שווערער מרה-שחורה, וואָס באַ-לאַגערט אונזערע נשמות? אַ נו, פרוווט אַ זונג טאָן „רייזעלע דעם שוחטס“ און זאָגט אַליין, צי עס ווערט אייך נישט גרינגער דערפון אויפן האַרצן?

און טאָמער וועט אייך אַביסל פאַרגלויסטן — פאַרשטייט זיך, נאָר אויף אַ ווילע — צו ווערן ווייניקער היינטוועלטיק, זיך אויסטאָן פון ציבור-הו-הא, פון דער פּסדרדיקער פּלל-פּסיכאָלאָגיע און אַ פראַווע טאָן התבודדות, אָט טאַקע מיט זיך אַליין, ביחידות, מיטן אייגענעם „איך“ פנים אל פנים, וועט אייך — איר מעגט מיר גלויבן בנאמנות — אַ ביכעלע סעגאַלאָוויטשעס גרינג-גראַציעזע לידער שטאַרק ציונוץ קומען.

דער דיכטער פון „ברידער נעמזאר“

פאַראַן אין סעגאַלאָוויטשעס שאַפן צוויי הויך-פּוּנקטן: איינער אין פּערזן—די פּאַעמע „אין קאַזמיערזש“; דער צווייטער אין פּראָזע—דער ראָמאַן „די ברידער נעמזאר“. פּון די נאָוועלן וואָלט איך אַרייַנ-נעמען אין כּלל „די גאַלדענע פּאַוועס“.

אויב מיט די נייַנצן בענדער ראָמאַנען און נאָוועלן האָלט סעגאַלאָוויטש פּעסט אין די הענט טויזנטער און טויזנטער יידישע לייענערס, וועט ער מיט די אויבנדערמאָנטע דריי פּתבים זיינע זיכער און פּעסט האָלטן זיין אַרט אין דער יידישער ליטעראַטור.

דער ראָמאַן „די ברידער נעמזאר“ איז אַ געזונט ווערק, עס שטראַמט פּון אים מיט ריינער וואָלד-לופט, מיט מונטערער אַרבעטס-ענערגיע און, דער עיקר, עס שטראַלט פּון אים מיט האַרמאָנישער גאַנצקייט: דאָס זענען נישט קיין אַפּטע מעלות ביי יידן, וואָס האָבן ליב גיכער געבראַכענע הערצער און איינגעבויגענע רוקנס.

די גרינגקייט, די גראַציעזע שפּילעוודיקייט פּון סעגאַלאָוויטשעס שפּראַך פאַרפירט אָפט צו פּונקט אַזאַ גרינגן און נישט זעלטן לייכטזיניקן פּסק-דין איבער זיין שאַפן. בייזע צינגער זאָגן, אַז סעגאַלאָוויטש שרייבט אָן אַ נאָוועלקע, ווי אַ הון לייגט אָן איי: נישט אַ די חבלי לידה, וואָס אימפּאַנירן אַזוי דעם יידישן מתמיד אַפילו איצטער, אין מער היינטוועלטיקע צייטן, בעת ער נעמט שוין פאַרגעסן דאָס בלעטל גמרא.

און פּונדעסטוועגן האָט סעגאַלאָוויטש מיט זיינע גרינג-גראַציעזע מיט-לען אויסגעפונען אַזאַ וואָגיקע געשטאַלט, ווי קובאַ נעמזאר, וואָס

שפיגלט אָפּ אין זיין גייסטיקן מהות די מענטשן אויף דער גרענעץ פון צוויי תקופות, פון צוויי וועלטן, פון מזרח און מערב, פון רוסלאַנד און די „אַנדערע לענדער“ און וועט דעריבער פאַרבלייבן אַ שם דבר און אַ סימבאָל אין דער יידישער לײטעראַטור פאַר דער צייט פון נאָך דער וועלט-מלחמה.

סענאַלאָוויטש האָט נישט לײב דעם נאַציאָנאַלן קרעכץ, און אין דעם פרט מענט איר זיך נישט שטאַרק רעכענען מיט זיינע סענטימענטן, בעת איר שטויסט זיך אָן בײַ אים אויף שורות פון סקאַרבאָוון נאַ-ציאָנאַלן צער. און פונדעסטוועגן וועט איר זעלטן געפונען אין דער יידישער לײטעראַטור אַזאַ בולט בילד פון דער יידיש-פּוילישער מה-יפּיח-טראַגעדיע, ווי אין דער יאָגעניש פון געזונטן, אין זיך שטאַלצן קובאַ נעמזאַר נאָך דעם געפאַלענעם פּוילישן שלײַכטיש קאָסטניצקי, אַ יאָגעניש נאָך קוראַפּאַטוועס איבער וועלדער און פעלדער מיט דער איינציקער כּוונה, אַז דער דעקאַדענטישער פּוילישער יורד זאָל לײט-זעליקן און פאַרקויפּן נעמזאַרן בראַניצקיס וואַלד. סענאַלאָוויטש טײטלט נישט מיט די פינגער: פונקט אַזוי ווי ער באַשרייבט אייך אַ שניי אין וואַלד, די אַרבעט פון אַ גאַטער אויף אַ זעגמיל, די לוויה פון אַ וואַלד און די פּסיכאָלאָגיש-ראַמאַנטישע סודות פון אַ ווינטעלע, מיט דער אייגענער גראַציעזער שפּילעוודיקייט צייכנט ער אייך אויף זיין לײוונט אַ יידישע טראַגעדיע, וואָס וועט זיך אײנקריצן אין אייער זכרון שטילענקערהייט.

קובאַ נעמזאַר איז דער געזונטער טיפּ פון יידישן פּיאַנער-אונטערנע-מער, וואָס אַרבעט מיט לײב און לעבן, מיטן אמתן ברען פון אַ פּראַ-דוקטיוון שעפּער, וואָס גלױבט אין זיין נויטיקייט און נוצלעכקייט אויף דער וועלט און זעט באַשיימפּערלעך די אויפטוערישע פעולות פון זיין אַרבעטס-ענערגיע. אָבער ער לעבט אין אַ תקופה, וואָס האָט זיך גע-שפּאַלטן אין צווייען: אין אַ וועלט, וואָס איז אַראָפּ פון אירע יסודות,

און קובאָ נעמזאר אַרבעט מיט קרע שבלב, מיט אַ ריס אין האַרצן. עס פעלט אים די תמימות פון די צמאָליקע אונטערנעמער, וואָס האָבן באַשאַפן די קאָפיטאַליסטישע וועלט. רוסלאַנד, דער ספינקס, דאָס רע-טעניש רוסלאַנד האָט אויפגעשטעלט אַ פראַגע-צייכן איבער דעם גאַנצן קאָפיטאַליסטישן אונטערנעמערטום, און קובאָ נעמזאר האָט מורא „פאַר די פרעמדע הענט“, וואָס שאַרן זיך צו זיין פאַרמעגן, צו זיין ווייב, און, דער עיקר, צו זיין אינציאַטיוו, צו זיין ענערגיע, און ער גייט אַוועק וואָס ווייטער פון רוסלאַנד, זוכן אין אַמעריקע, אין קאַנאַדע, אַ ברייטערן אַרבעטספעלד, אַ מער זיכערן באַדן פאַר זיין גלויבן אין מענטשלעכער אונטערנעמערישער אינציאַטיוו.

ווי איר זעט, איז „ברידער נעמזאר“ אַ גרויס-בירגערלעכער ראַמאַן, דער קינסטלערישער ענטפער סעגאַלאָוויטשעס אויף זיין אייגענעם קרע-שבלב: עס בלאָזן אין אים די ווינטן פון אונזער צייט און עס ווערט אין אים געזונגען אַ לויב-געזאַנג דער אונטערנעמערישער שעפערישער פערזענלעכקייט. אַ חטא! — וועלן מן הסתם זאָגן לייט פון איין זייט פאַריקאַדע. אָבער שיין געזינדיקט, וואַרעם, שיין געשריבן! וועלן אויף דעם ענטפערן לייב-האַבער פון דער יידישער לייטעראַטור.

III

פּאַעזיע און רעוואָלוציע

וויף סעגאַלאָוויטשן קאָן מען אָנווענדן דעם אַמעריקאַנישן וואָרט „סעלפּ-מיידמען“. — קעגן דער געשוואַרענער ליטעראַרישער קריטיק, קעגן דער מיינונג פון מבינים, וואָס האָבן אימצופרידן געדרייט די נאָז, האָט זיך סעגאַלאָוויטש געשאַפן אַ וועג צום האַרצן פון יידישן לייצענער.

און סעגאלאָוויטשעס הצלחה איז עפעס אַ מין שכר פונם לעבן אליין פאַר זיין באַזינגער. וואָרום אַ שטראַם פון חשק צום לעבן האָט שטענדיק באַגלייט סעגאלאָוויטשן אין זיינע וואַנדער-וועגן און אין זיין שאַפן. אַפילו זיין אומעט — דער עטילער, לירישער, ראַמאַנטי-שער אומעט — איז מער נישט ווי אַ ביטער געוויק צו דער סעודה פון לעבן.

אין איינער פון זיינע „קרימער נעכט“ זענען די דאַטשניקעס מיטאַ-מאָל אַנטשוויגן געוואָרן, האָבן אויפגעהערט זינגען, ווייל אַ קראַנ-קער, אַ חולה מסופן איז געלעגן אין שכנות. נאָר אַט איז ער גע-שטאַרבן, און אַלע האָבן אָפגעאַטעמט, מען האָט דערפילט, אַז מען מעג שוין ווידער זינגען. עס איז אפשר אַכזריש, נאָר — זאָל לעבן דאָס לעבן!

ציליע, די שיינע ציליע וואַכט טאָג און נאַכט ביים קראַנקען-בעט פון איר ברודער. נאָר אַט איז ער געשטאַרבן, און אונזער פאָעט רופט-אויס אויך אין אַ „קרימער נאַכט“: „ציליע, יונגע און אומשוֹלדיקע! עס קאָן זיין, צוליב דיין יוגנט, צוליב דייע בליענדיקע טעג, איז דער טויט אויף אַ רגע דאָ געקומען!“ אַט אַזוי דינט דער אומעט און אפילו דער טויט דעם אמת פון לעבן!

און ס'איז קיין חידוש נישט אויף סעגאלאָוויטשן, וואָס ער זינגט אַ לויב-געזאַנג דעם לעבן. וואָרום אַ קוואַל פון זיין שאַפן איז דער גאָט פון ליבע, דער „ער אַ ס“. וואָס איז דער עראָס, אויב נישט דער גרעסטער און שטאַרקסטער יאָ-זאָגער צום לעבן? דער גאָט פון ליבע מאַכט אַ גן-עדן אַפילו פון אונזער קלאַג-אין-יאַמער-טאַל. אינספיי-רירט מיטן רוח החול פונם עראָס, זאָגן מיר צו דער וועלט, אַז זי איז שוין און נישט נאָר פאַר אונז אליין, נאָר אויך פאַר אונזערע קינדער. נישט אומזיסט האָט די רעליגיע, אַט דער לויבגעזאַנג פאַר יענער וועלט, פאַר עולם הבא, אַזוי געקליגט זיך, איינצוצאַמען דעם

ליבעגעפיל מיט פארשידענע מנהגים און אים פארוואנדלען אין א רעליגיעזער צערעמאָניע: זי האָט געוואוסט דעם כּח פון דעם ליבע-גאָט, וואָס איז אַ גאָט פון דער וועלט, פון עולם הזה.

ליבע הייסט פריילעך זיין, ליבע הייסט זיך פרוכפערן, ליבע הייסט שאַפן! „דו פאַרשטייט — זאָגט דער אינזשיניער ביי סעגאַלאָוויטשן אין אַ „קרימער נאַכט“ — זי האָט מיך באַגייסטערט. אַלץ, וואָס איך האָב באַשאַפן פאַר דער צייט: דעם בריק איבער דעם באַיקאַל, דעם בריק איבערן דאָן און די אַלע פאַבריקן און גרויסאַרטיקע שטאַטישע געביידעס, מיינ גאַנצע אַרכיטעקטור, וואָס מענטשן דערמאָנען איצט מיט באַגייסטערונג, אַלץ האָב איך דורך איר באַשאַפן.“

און וואו ליבע, דאָרטן איז אויך ראָמאַנטיק, דער גייסטיקער לבוש פון דער ליבע. עס איז אפשר נישט גאָר היינטוועלטיק, ווייל ליבע גייט אַרום היינטצוטאָג נאַקעט, נאָר סעגאַלאָוויטש האָט נישט קיין מורא, נישט צו זיין מאָדערן. ביי אים איז מען זיך נאָך מוסר-נפש פאַר ליבע און מען מאַכט פון איר אַ וועזן. און פונדעסטוועגן האָט דער ראָמאַנטיקער סעגאַלאָוויטש געפונען צענדליקער טויזנטער לייענער. מן-הסתם איז אין מענטשנס האַרצן פאַראַן עפעס אזוינס, וואָס לאָזט זיך נישט אָפּטרען מיט מאָדערניזם.

נאָר נישט מאָדערן איז סעגאַלאָוויטש אויך מיט אַ צווייטן שטריך פון זיין דיכטערישן פרצוף, מיט דעם, וואָס ער פירט אַ מלחמה פאַר די רעכט פונם יחיד קעגן דער פאַרגוואַלטיקונג דורכן כּלל, דורכן המון. מיט דעם, וואָס ער הויבט-אָרויף דעם יחיד אויפן פּסא הפּבוד און זינגט זיך זיין „עגאָ-ליד“, זיין איך-ליד אין פּערזן און אין פּראָזע.

סעגאַלאָוויטש קעמפט קעגן דעם מאַשינען-מענטש און וויל באַפרייען דעם מענטשנס נשמה, וואָס ליגט אַ צעדריקטע אָן אַטעם

אונטער בערג פון בעטאָן און אייזן. ער קעמפט קעגן דעם מענטש-
 אריטאמאט און וויל ראטעווען די פערזענלעכקייט, ווייל ער
 ווייסט, אַז זי הערט נישט אויף צו בענקען נאָך אַביסל אמתער פריי-
 הייט, נאָך אַ טראָפּן אמתער פרייד. ער קעמפט קעגן דעם טעמפּאָ
 פון אונזער לויפנדיקן דור, קעגן דער קינעמאַטאָגראַפישער איילעניש,
 קעגן דעם אַמעריקאַנישן „האַרי-אַפּ“ און שעמט זיך נישט מודה צו
 זיין, אַז אים איז נעענטער „די קלוגשאַפט פון אַפּשטעלן און פאַר-
 טראַכטן זיך“.

וועלן דאָך אַוודאי מענטשן מיט אויבנאויפיקע השגות אַ געשרייטאָן:
 דאָס איז קאָנטראַרעוואָלוציע. אין דעראמתן אָבער, אויב מען
 הערט זיך צו צו סעגאַלֵאוויטשעס גרונטשטימונג, קאָן מען זי פאַרמו-
 לירן ווי אַ רעוואָלוציאָנערישן אינדיווידואַליזם, אָדער
 ווי די רעוואָלוציע פונם יחיד, וואָס דאַרף אַריינטראַגן איר קאָרעק-
 טיוו, איר תיקון-טעות אין דער סאַציאַלער רעוואָלוציע. ס'קאָן
 גאַרנישט שאַדטן, אַז ס'איז פאַראַן עמיצער, וואָס דערמאָנט אונז אין
 דער איצטיקער צייט אָן די רעכט פונם יחיד. צי שטייען
 מיר נישט פאַר דער סכנה, אַז דער געשריי פון המון זאָל גאַר אינ-
 גאַנצן פאַרהילכן דעם קול פונם יחיד, וואָס קאָן דאָך זיין אַ מעלאָ-
 דישע שטימע ביז גאַר? און צוריק גערעדט, צי איז נישט דער יחיד
 די איינציקע ממשותדיקע זאַך אויף דער וועלט? די רעכט פונם יחיד זענען
 אייביקע רעכט, וועלכע מען קאָן אויף אַ וויילע פאַרבויגן, צו-
 ליב פאַרשידענע תכליתים, צוליב פּאָליטישע און סאַציאַלע צוועקן.
 מען קאָן דעם געדאַנק צייטנווייז איינשפאַנען אין סדום-בעטל פון
 צענזור, מען קאָן דעם יחיד-ווילן אַרונטערנוואַרפן אונטער דער פויסט
 פון דיקטאַטור, אָבער סוף-פל-סוף מיוט איר צוריקקומען צו די רעכט
 פונם יחיד, צו דער פרייהייט פון געדאַנק, צו דער פרייהייט פון
 וואָרט, צו דער פרייהייט פון אַריגינעלן געפיל און פון שעפּערישן
 ווילן. מען קאָן נישט פאַרוואַנדלען דעם מענטש אין אַ פאַבריק-פּראָ-

דוקט, אין אַ סטאַנדאַרט-סחורה, און דער מאַשין-מענטש קאָן נישט זיין אונזער אידעאל.

צי איז דאָס קאָנטרעוואָרציע? צי זענען דעם רעוואָלוציאָנערישן אינדיווידוואַליזם פון סעגאַלאָוויטשן פרעמד אַלטראַטישע, סאָציאַלע מאַטיוון? געוויס נישט.

פאַראַן ביי סעגאַלאָוויטשן אַ שיין קאַמף-ליד אין פּראָזע, וואו ער מונטערט אויף דעם יחיד און הייסט אים מלחמה-האַלטן פאַר זיינע רעכט:

„האַב נישט קיין מורא פאַר דער מחנה און האָב נישט קיין מורא, אַוועקצוגיין פון דער מחנה. פאַראַן רואיקע וועגן, דו קאָנסט דאָרט מיטנעמען דיין גיהנם, דו קאָנסט זיך אַליין אויס-פייניקן און איבערלעבן דעם צער פון דער וועלט פיל העכער און טיפער, ווי די, וואָס שרייען, אַז זיי זענען דאָס די כהנים, פון די, וואָס האָבן געעפנט קרעמלעך און קראָמען פון מענטשן-ליבע און מענטשן-רעטונג.

האַב נישט קיין מורא, כאַטש עס איז נישט דיין צייט, ווי שיין אַ וואָרט זאָל נישט זיין — עס וועט פון אַלגעמיינעם נוסח פאַרהילכט ווערן. איך ווייס, דו האָסט נישט פיינט, און ליבע צום צווייטן האָט זיך לאַנג געלייטערט אין דיר, נאָר איצט, ווען עס שאַפט זיך מיט אייזן און שווערד אַן אַבליגאַ-טאַרישע מענטשן-ליבע, אַ געזעץ, וואָס ווערט אין קאָדעקס אַריינגעשריבן — ווייסטו דאָך שוין, וואָס אַזא געזעץ איז ווערט, מען וועט מוזן דעם געזעץ פאַלגן...

עס וועט זיין געצוואונגענע ליבע... מיט פּראָצעסן, מיט אַדוואָ-קאַטן און פּראָקוראַרן, מיט עדות און מיט פאַלשע עדות, ווי שטענדיק, ווי אייביק...

האַב נישט קיין מורא צו גיין אויף די פרייע וועגן.

נאָר מיט וואָס פאַרענדיקט זיך דאָס דאָזיקע ביטערבייזע קאַמף-ליד
פאַר די רעכט פונם יחיד ? מיט אַ סאַציאַלן, אַלטראַאיסטישן מאָטיוו:

„אַט באַגענטו אַן אַלטע פרוי, זי גייט פון וואַלד, זי טראָגט
שפּענער. איר אַלטער רוקן בויגט זיך פון דער שווערער לאַסט.
דו ביסט יינגער און שטאַרקער, נעם אַראָפּ דעם זאַק פון אַלטן
קאַרק און טראָג אים אַוועק אין איר היים אַריין...“

אַט טאַקע, ווייל דו ביסט יונג און שטאַרק וועט דיר דיין יחיד-געפיל
אינטערזאָגן, אַז דו דאַרפסט העלפן דער אַלטער פרוי און איר אַראָפּ-
נעמען די משא פון די פלייצעס. צי איז אַזאַ מין אידעאַל, וואו דער
אַטרוואיזום שטראָמט פריי אַרויס פונם אינדיווידוואַליזם, פונם מענטשנס
נאַטור — קאַנטרעוואַלוציע ? אויב אַזוי, איז אויך קאַנטרעוואַלוציע
דער אידעאַל, אַז אַרבעט זאָל נישט זיין קיין קללה, נישט קיין מוז
און נישט קיין צוואַנג, נאָר ווערן אַ נאַטירלעך באַדערפעניש פונם
שאַפנדיקן מענטש:

און צי איז נישט ווידעראַמאָל כאַראַקטעריסטיש, אַז דער „קאַנטרע-
וואַלוציאַנער“ סעגאַלאַוויטש חלומט צייטנווייז, ווי דער דאָזיקער פריי-
ער מענטש קאָן גאָר קומען פון פאַבריק, דווקא פון דער טיפער קוילן-
שאַכט, ער וועט קומען און באַגריסן די זון, ער וועט אַרומנעמען
אַלץ, וואָס לעבט און ליידט, אַלץ, וואָס לעבט און פילט, ער וועט
האַבן אַ וואָרט פאַר יעדער פאַרב, פאַר דער פילפאַרביקייט, פאַר
מענטש און אַלמענטשלעכקייט ?

צי איז דאָס קאַנטרעוואַלוציע ?

אַט האָט מען דאָך אַסילו אין רוסלאַנד, אין לאַנד פון דיקטאַטור,
אַנגעהויבן דעם קאַמף פאַר „קוואַליפיקאַציע“, און נישט נאָר פון
סחורות, נאָר אויך פון מענטשן. נישט נאָר די פראָדוקציע, נאָר אויך
דער פראָדוצירער דאַרף זיין קוואַליפיצירט, דער ספּעץ ווערט מער

ד' סעמאלאווערש מיט דעם יובל-קאמיטעט
פון זעלענע: צו לינקס: ז' סעמאלאווערש, ד"ר זיגאטליב, מ' אריוועש

געאכפערט, און וואָס איז קוואַליפיקאַציע און ספעציאַליזם, אויב נישט רעכט פונם יחיד ?

נישט היינטוועלטליק, נישט מאַדערן זאָגט איר אויף סעגאַלאָוויטשן ? צי איז מאַדערן יענער, וואָס לעבט מיט דער מינוט, איז פאַרשקלאַפּט ביי דעם היינט, ביי דעם גייסט פון דער צייט, אָדער יענער, וואָס האָט גאַנץ וואויל תּוּפּם געווען זיין תקופה, און אויך דעם סם פון זיין תקופה, און האָט דורך אַ שעפּערישער אָנשטרענגונג באַשאַפן דעם קעגן-סם ?

סעגאַלאָוויטש האָט מיט זיין עגאָ-ראַמאַנטיק, מיט זיין איך-פּאַעזיע צו-געגרייט אַ קעגן-סם פאַר דעם וואוילגאַריזירנדיקן גייסט פון אונזער צייט. שטאַל און אייזן, עלעקטריע און ביכער האָבן אונז אָפּגעשיידט פון דער נאַטור. פירט אונז סעגאַלאָוויטש אַרויס צום ערשטן, בעסטן טייכל און הייסט אונז אַפּוואַרטן אַ זון-אויפגאַנג, דערזען אַביסל ליכט, אַביסל פאַרב פון הימל, הנאה האָבן פון דער גרינער ווייטקייט און זיך קוויקן מיט אַ ליד, וואָס וועבט זיך אין דער נשמה. ראַמאַנטיק וועט איר זאָגן. יא, וועלן מיר אייך ענטפערן, אייביקע ראַמאַנטיק !...

1. סעגאלאָוויטש דער ליריקער פאַרטעט אין פֿיד פאַראַגראַפֿן

§ 1.

דאָס איז אַ ליד? פון וואַנעט קומט עס, וואָס מען קען עס אַזוי לייב האָבן? — פרעגט די באַרימטע דייטשע דיכטערין מאַרי פּאָן עבנער עשנבאַך און ענטפערט זיך אַליין: דערפאַר ווייל אין אַ ליד איז פאַראַן

...Ein wenig Klang,
ein wenig Wohllaut und Gesang
und eine ganze Seele.

סעגאלאָוויטשעס ליד, דאָס איז אַ פּסדרדיקער דיאַלאָג מיטן אייגענעם שאַטן, אַן אויסטענהן זיך, אַ ברוגו-שפּיל און זעלטן, זעלטן אַן אַרומ-נעמען זיך, אַן איבערבעטן זיך.

און דער שאַטן איז אים געטריי. ער גייט אים נאָך ווי אַ הונט, קוקט אים אין די אויגן אַריין מיט הכנעה און פון צייט צו צייט צעפּילט ער זיך אויפן אייגענעם באַלעבאַס.

ווען דער געקרויזטער שאַטן בילט, איז יום-טוב אין סעגאלאָוויטשעס ליד. דער אַנגעצויגענער טאָן ווערט מילדער, נאַכלעסיקער: ברודערל דו הערסט? ס'איז פאַראַן אַ קול אין מלכות פון מיין אַליין זיין. אַבי איך האָב געמיינט. אַז איך בין טאַקע „אייביק איינזאַם“.

אין דעם דאָזיקן כשוף-קרייז איז פאַרצן אַן איינטאָניקייט. אָבער אין דער איינטאָניקייט שפירט מען בולט דאָס שוואַרצע שטומע אויגן-שפיל פונעם אומעט. דער היינישער שמייכל, וועלכן סעגאלאָוויטש אַנט-לייט פון צייט צו צייט ביים ריטער פון דער לאַנדריקער טרער — איז נישט בפח אויסצולעשן די שטילע קאָקעטעריע פון די דאָזיקע אויגן. די זיבן חנען און די זיבן געוויינען באַגלייטן אים ווייטער. זיי היסן זיינע טריט. סעגאלאָוויטשעס וועגן געפינען זיך אין רשות פון זיין טרויער.

ווערט טאַקע דערפאַר פאַרשטענדלעך דער דעקאָראַטיווער עלעמענט אין סעגאלאָוויטשעס ליריק. די אַרנאַמענטן אויף די גראַיע ווענט פון זיין אַליין זיין:

די שוואַנען, די שלאַנקע, די ווייסע,
זיי שווימען אַלץ נענטער צום ברעג —
אַט פעדערן זיי זיך געלאַסן —
די פעדערלעך פליען אַוועק.

פאַרנאַכט, ווען דאָס וואַסער ווערט וואַרעם
און רויט פון דעם בלוטיקן שיין,
דאַן ווערן די שוואַנען שוין מידער,
זיי דרעמלען... זיי שלאַפן שוין איין.

די שנאָבלען פאַרוקט אין די פליגלען —
ווער ווייס זייער טרוים? ווער פאַרשטייט?
זיי כאַפן זיך אויף אויף אַ רגע
און שווימען פאַרשלאַפענערהייט.

און שפעט, ווען אַ פויגל אַ ווילדער

דערלאנגט ערגעץ נאָענט אַ געשריי,
דאָן שלאָפן שוין מער נישט די שוואַנען,
עס פאלט אָן אַ פחד אויף זיי.

זיי שווימען אַרום אין דער פינסטער
און קוקן אַרויף און אַראָפּ,
און שלינגן די גאָלדענע שטערן,
וואָס שפיגלען אין וואַסער זיך אָפּ.

„די שוואַנען די שלאָנקע די ווייסע“ זענען אַ קלאַסיש ביישפּיל פון
סעגאַלאָוויטשעס אָרנאַמענטיק בעת אין מלכות פון זיין איינזאַמקייט
איז רויק. בעת דער ווינט איז אַנטשלאָפן געוואָרן אַ באַרוועסער
צווישן די זאָנגען.. ס'איז שאַ.. שטיי... קיין פיפּס נישט אָפּילו. נאָר
די בלייכע ביינערדיקע האַנט פונם דיכטער וויברירט דין און עלעגיש
איבער די שוואַרצע טאָוולען, דעקאָרירט די פּוסטע ווענט מיט ווייסע
שוואַנען, וואָס שלינגען גאָלדענע שטערן, מיט פּישער-מיידלעך מיט
פאַרשאַרצטע קליידלעך, וואָס זינגען געהיים, דעם גאַנצן ראַקאָקאָ-
רעקוויזיט, וואָס ביי לייב נידוס איז ער געוועזן עצם און ביי סע-
גאַלאָוויטשן איז ער געוואָרן שלאָפּליד, כדי איינצושלעפּערן דעם טרוי-
ער זיינעם.

§ 2.

י בלייכע ביינערדיקע האַנט פון דעם דיכטער דעקאָרירט, אָרנאַ-
מענטירט, כדי צו פאַרשפּילן און איינצושטילן דאָס געוויין און
דעם פחד, וואָס לויפּערן אויף אים..

אויפן הימל פינטלט אַ קראַך. די זאָנגען אין פּעלד ווערן נערוועז. פון
די בערג, וואָס רינגלען אַרום דאָס מלכות פון דער איינזאַמקייט פּלאַ-
טערט אַראָפּ מיט צעפּאַטלטע האָר די נאַכט, אירע זיבן שוואַרצע
שלייערן פּלאַטערן און פאַרהילן אַלצדינג.. אירע היסטערישע פינגער

לעשן אָפּ, מעקן אויס די שטילע עלעגישע אָרנאָמענטיק, געצייכנט אויף די שוואַרצע טאָוולען. די גאַנצע אידיש-עלעגישע לאַנד-שאַפט ווערט פּאַטעטיש. דאָס דעקאָראַטיווע ווערט בטול בשישים, לעזט זיך אויף, ווערט מגלגול. דאָס וויזיאַנערע באַקומט לשון. די לאַנד-שאַפט ווערט אָנגעלאָדן מיט רמוז און אַנונג. די אויערן הערן שאַר-פּער, די אויגן זעען טיפּער, ס'שמעקט מיט חשבון הנפשׁ. מיט סך הפּל, מיט געוואָרגענע ווידוי און צעריסענע בריוו מיט פיבערנדיקע הענט, וואָס דרייען פאַר זיך אַליין אַ שטריק.

אַ גאַנצע נאַכט האָט היינט דער ווינט
געיאַמערט און געקלאָגט,
און דורך דער נאַכט האָט ווער געזיפּצט
און תהילים שטיל געזאָגט.

איך האָב געלייענט אַלטע בריוו,
געלייענט און פאַרברענט;
איך האָב מיט שרעק געזוכט אַ שטראַל
אויף מיינע פּוסטע ווענט.

אומזיסט.. אַ שטיקל שפיגל-גלאַז
האַט קאַלט פון מיר געלאַכט,
און שטום איז מיין געדאַנק געווען
פון איינזאַמקייט און נאַכט.

דאָס קאַלטע געלעכטער פּונם שטיקל שפיגל-גלאַז איז געשטייגערטער
אומרו, אָנגעצויגענער פינאַל.. דאָס פרעמדע תהילים-זאָגן אויף יענער
זייט וואַנט און דאָס שטיקל שפיגל-גלאַז אין דעם דיכטערס האַנט וועלן
פאַרשטומען, און אויפגיין וועלן די געלע שטיקנדיקע גאַזן פון טויט-

אידיליע, פונעם געפגרטן פערד, וואָס ליגט צווישן קברים. און די קראָך,
דער וויזיאָנערער לעצטער סוד, וועט אַ קראַקע טאָן איבער דער
לאַנדשאַפט.

מצבות און קברים אין ווייסן פאַרצויגן —

קראַ!

אַ פערד ליגט אַ פגראַ אין פעלד אויסגעצויגן —

קראַ!

הינט רייסן שטיקער פון פערד און אַנטלויפן —

קראַ!

שפרינגט צו אַ קראַ פון דערווייטנס אַ שוואַרצע —

קראַ!

דער דיכטער פאַרזיכערט די ליולקע. ס'איז אים נישט היימלעך
אין מלכות פון זיין איינזאַמקייט. רויך פון אַ ליולקע איז אַ גוטע סגולה
צו פאַרטרייבן דעם פחד. סעגאלאָוויטש גייט נישט נאָך זיינע לירישע
שטייגערונגען ביז צום סוף; ער שפרינגט אַרױס פון זיינע שטימונגען
אויף דער מיט פון וועג. ער שלעפערט איין זיינע זעונגען און לאָזט
זיי איבער שלאָפנדיקע אויף דער סאַמע מיט פון קאַיזערשטראַז. און
ווי אן אַרעסטאַנט, וועמען ס'איז געלונגען איינצושלעפערן זיינע וועכ-
טער, באַהאַלט ער זיך אונטער אַ קוסט, מאַכט צום פריילינג „קוק“,
בעת זיין נשמה איז נאָך ביי די שוואַרצע יאַניטשאַרן אין די הענט.
איצט שלאָפן זיי פאַרטשאַדעטע אויף דער סאַמע מיט פון קאַיזער-
שטראַז, אָבער אַז זיי וועלן זיך אויפכאַפן?

דערפון נעמט זיך דאָס פראַגמענטאַרישע פון זיין ליד. דאָס צוגע-
איילטע, איבערגעריסענע; מער לירישע רמזים איידער פאַרענדיקטקייט.
סעגאלאָוויטש איז דער ערשטער אָנזאָנער פון יענעם ליריש-נערוועזן
טאָן, וואָס די שפעטערדיקע מאַדערנע האָבן אים אויפגעכאַפט און

פארענדיקט. דוד איינהאָרנס קינדיש-ראַמאַנטישער פּליסטער וועגן דער
בלייכער בת מלכה איז אָפּגעשאַצט געוואָרן פון דער יידישער קריטיק.
סעגאַלאָויטשעס נערוועזן ליריום האָט מען פאַרשוויגן.

§ 3.

עגאַלאָויטשעס נערוועזיטעט האָט פּלוסן און מינוסן. אין אירע
שטייגערונגען ווערט זי וויזיאַנעריש, אין אירע מיטל-ליניעס און
אַראַפּפּאַלן דורכאויס בלינד, גאַרנישט זעענדיק.

זיינע נאַטור-שילדערונגען זענען ס'רוב איינטאָניק, דער מאַלערישער
רעקוויזיט - אַרעם.

וואַלד און פייגל, קוואַל און לאַנקע,
ערד און הימל זינגט פון מאַי...

אַדער :

גיב אַ קוק אין וואַסער, ווי עס שפּיגלט אָפּ,
אַלע בוימער שטייען מיט די קעפּ אַראָפּ.

די ברענענדיקע פאַרבן פון רויזן זעט ער נישט מאַלעריש נאָר אַנעק-
דאַטיש. די אָנווענדונג פון אַנעקדאַטישן האָט ער געלערנט ביי היינען.
היינעס גרויסקייט באַשטייט אָבער אין דער אייגנאַרטיקער מישונג פון
אַנעקדאַטישן מיט דעם וויזיאַנערן. פון קאַפּריז מיט ווונד, חנדל און
לויה-כאַר.

די דאָזיקע געניאַלע מישונג האָט זיך אַנטפּלעקט איינמאַליק אין היינען.
זי לאַזט זיך נאָכאַהמען אָבער נישט ווידערהאַלן. בלייבט איבער דאָס
אַנעקדאַטיש-דעסעקריפּטיווע, דאָס לירישע עפּיואַדל אָן די וויזיאַנערע
פּליגלען, ווי אין דעם דערמאָנטן ליד „רויזן“ פון סעגאַלאָויטשן, למשל:

ביים קשאַנדז אין גאַרטן בליען רויזן,
דער קשאַנדז אַליין איז אַלט און שוואַך ;
ער האָט דערפאַר אַ הונט אַ ביזן,
דער הונט איז שטענדיק אויף דער וואַך.

אין ווילן קינדער רייסן רויטע רויזן,
און שפּרינגען דורכן פּלויט —
רייצט אָן דער קשאַנדז דעם הונט דעם ביזן
און שטייט און שמייכלט שטילערהייט.

און פאַרקערט, ווערט דער פּייזאָזש אין סעגאַלאַוווטשעס געשטייגערטע
מינוטן וויזיאַנער, פאַרלירט ער דערפאַר דאָס אַנעקדאָטישע חן-גריבל,
ווי אין זיין פּיד „זונפאַרגאַנג“ פּמשל:

דאָרטן חייט אויפן פעלד, ביים ברעג האַריזאָנט,
ווי דער הימל דערגרייכט די ערד אַזוי נאָנט,
לעשט זיך לאַנגזאַם די זון, שטאַרבט אין פּלאַמען און ברענט,
און עמעצער הויבט צו די פּלאַמען די הענט.
צי עס שרעקט אים די נאַכט וואָס קומט אָן, ליבער גאָט !
צי דער טאָג וואָס פאַרגייט איז אים איצטער אַ שאַד ?
נאָר עס העלפט קיין געבעט, עס ווערט נאַכט אומעטום
און עמעצער וואַנדערט אין חושך אַרום..

אין די דאָזיקע ליריש וויזיאַנערע שטייגערונגען דאַרף מען זוכן דאָס
פעסטע פּון סעגאַלאַוווטשעס פּיריק. זיי טרינקען נישט אויס די וויזיאַ-
נערע עמאָציעס ביז צום דנאָ ווי אַ פּאָ צום ביישפּיל: זיי זענען וויז-
יאַנערע בליישיטפט-צייכונגען אויפן פּאָן פּון אַ דורכאויסיק-אומרויאיקן
געמיט. דער ווערט פאַר זיך גופא פּון די דאָזיקע וויזיאַנערע רמזים

און דער לײַטער־אָטאָר-געשיכטלעכער פּערספעקטיוו פּאַרטאַפּלען די באַ-
דייטונג פון סעגאל־אָוויטשעס בעסטע לירישע דערגרייכונגען.

אין אַ טייל פון זיינע פּאַעמעס, דער עיקר אין זיין פּרעכטיקער פּאָ-
עמע „רעגניע“, באַקומט דאָס לירישע-דערציילערישע אַ תקוּן. די גוטע
גייסטער פון זיינע פּעסערע לירישע לידער האָבן דאָ אָנגעשטרענגט די
מוסקולן און דערגרייכט דאָס מאַקסימאַלע.

§ 4.

פּראָפּאָ דעם פּראַגמענטאַרישן כאַראַקטער פון סעגאל־אָוויטשעס ליד.
ס'איז דער פּלאַטער-פּלי פון אַ שמעטעלינג, וואָס איילט פון בלוים צו
בלום. קיין איינציקן בעכער דופט און סם טרינקט ער נישט אויס ביו
צום סוף נאָר אָנרירן רירט ער אלע אָן. ס'איז די פּאַעזיע פּונעם
אייליקן באַריר. אַמאָל נעמט זי מיט, די דאָזיקע פּאַעזיע אַ טראַפּן
זון, אַמאָל אַ טראַפּן שטויב און אַמאָל גאַרנישט נישט. אין די ראַמען
פון איין פּרילינג-טאָג שפּילט זיך אָפּ דער לייכטער ריטם און דער
גורל. פאַר דעם פּראַמעטעישן איז נישטאָ קיין צייט און קיין כח.
אין דער מעת-לעת-פּערעספעקטיוו — לייען לעבן, טויט און לעגענדע
פון אַזאַ זומערפייגעלע.

די דאָזיקע ליריק איז אַ שפּיל מיט די פּערלמוטער-קנעפּלעך פון אַ
מיידלישער פּלוזקע און נישט דער עראַטישער פּלאַקער-שפּיל מיט די
ציצן פון אַ רייפער פּרוי.

סעגאל־אָוויטשעס ליריק איז די פּאַעזיע פון אָפרו, בעת אין דער
מידער האַנט פּלאַטערט דאָס פּאַרפּומירטע באַטיסטל פון דער אַכצנ-
יאַריקער גימנאַזיסטקע, וואָס איז אַנטשלאָפּן געוואָרן נעבן פּאַרטאַפּיאַן.
נאַכטיגאַלן-געזאַנג מיטן ריח פון ראָזשינקעס און מאַנדלען.
דאָס איז סך הכל אַיינדרוק, נישט פּאַרגעסנדיק דערביי די פּאַע-

טישע אויפטאקטן. די וויזאָנערע אויפפליצן פון צייט צו צייט, די
נערוועזע שטייגערונגען, אין וועלכע סעגאלאָוויטש האָט אַנטפלעקט
דאָס בעסטע פון זיין ליריק.

דאָס לאַזיקע מיט בליישיטפט געצייכנטע פאָרטרעט פונעם ליריקער
סעגאלאָוויטש ביי דער געלעגנהייט פון זיין דרייסיק-יאָריקן לייטערע-
רישן יובל האָט נישט די פרעטענויע פון אַן אַלץ אַרומנעמענדיקער
אַפשאַצונג.

ס'איז גיכער אַ פרוו צו סקיצירן די געשטאַלט פון דעם דיכטער
סעגאלאָוויטש אויף די טאָולען פון אונזער לייטערערישן פאַנטעאַן.
אַ געלעגנהייטס-גרוס צו אַ דיכטער, וואָס איז געשטאַנען ביים סאַמע
אַנהויב פונעם מאָדערנעם יידישן ליד. אַ סאַלוט דעם איינזאַם-טרויעריקן
שמעטערלינג פון אונזער ליריק.

נ א ט ו ר - ת א ו ה

אַשטריך אין סעגאלאוו. טשעס ליטעראַרישער שאַפונג

רר ער איז אין אונזער יונגער יידישער ליטעראַטור נאָך אַזוי פאַרבענקט
נאָך דער נאַטור, ווי ז: סעגאַלאָוויטש? אין זיין אומאויפהערליכן
דורשט נאָך זון און גרינס, נאָך ווינט און שניי איז פאַראַן עפעס רירנ-
דיקס, כמעט טראַגישעס.

דען סעגאַלאָוויטש איז נישט דער בלאַזירטער מידער אייראָפּער, וואָס
שפייט קלעק אויף דער קולטור פון דער שטאַט. ער מאַכט אויך נישט
דעם אָנשטעל פון די עסטעטן, וואָס זוכן די מאַלערישקייט פון באַרג
און טאָל. סעגאַלאָוויטש נעמט אויף די נאַטור פיזיש, תאוהדיק.

איך ביים די שנעבעלעך פונעם בלימל,
איך אַטעם טיף זיין ריח איין.

(רעגונע)

און ווייל זיין גאַנצע ליטעראַרישע שאַפונג איז אַ ווידערהאַלונג פון
זיינע אייגענע פערזענלעכע איבערלעבענישן, איז נישט פאַרלוירן גע-
גאַנגען קיין איינציקע עמפּינדונג זיינע. יעדע באַוועגונג פונם בליענ-
דיקן און אָפּפאַלנדיקן בלעטל, יעדער ריר פונעם ווינט און יעדער
טראַפן פונעם רעגן, דער מינדעסטער ציטער פונעם צאַרטסטן בלימל,

דער קוועקזילבערדיקער שפרונג פונם שטראל אין שאַטן פון בוים, דאָס שפיל פון די פאַרבן אויפן פעלד אין זומער און די וויסקייט פונעם שניי אין ווינטער – דאָס אַלץ ווערט ביי סעגאַלאַוויטשן אַזוי איבערגע- דיכטעט, אַזוי אויסגעזונגען, ווי ער האָט עס אַליין גענאָסן.

און ס'איז נישט קיין נפקא-מינא, וואָס סעגאַלאַוויטש שילדערט, אָדער דערציילט: צי דאָס איז קאָזמיעזש, צי דאָס זענען די איבערלעבענישן פון די „קרימער נעכט“, צי די ברייט פונאַנדערגעלייגטע ראַמאַנען – אומעטום איז די נאַטור דער גרונט-פאַן. אויך זיינע ליבע-עמאַציעס זענען האַלב אויף האַלב געמישט מיטן גענוס פון דער נאַטור. עס קומט אויס, אַז סעגאַלאַוויטש וואַלט די פרויען נישט באַמערקט, ווען זיי וואַלטן נישט אַרומגעפלאַטערט אין דער פרייער לופט צווישן בלומען און זומער-פויגעלעך, אַז ער וואַלט זייערע שטימען נישט געהערט, ווען זיי וואַלטן נישט געקלונגען אונטערן אַקאָמפּאַניאַמענט פון דעם גערויש פון וואַלד, און אַז ער וואַלט נישט געטויליעט זיך צו זיי, ווען דער אַראַמאַט פון די בלומען וואַלט אים נישט פאַרשיכורט.

דען די גאַנצע לעבעדיקע וועלט איז אין סעגאַלאַוויטשעס עמפּינדיגן בלויו אַ טייל פון דער לאַנדשאַפט. ווי ביי די מאַלער, וואָס דער פייזאָזש איז זייער סטיכיע, ווערן אויך ביי אים די מענטשלעכע גע- שטאַלטן צונויפגעגאַסן מיטן פעלד און מיטן וואַלד. נישטאָ פאַר סעגאַ- לאַוויטשן קיין פאַונאַ. אַלץ איז פלאַראַ. און דעריבער דאַרף מען נישט זוכן אין סעגאַלאַוויטשעס שאַפונגען קיין דערשיטערנדיקע דראַמאַטישע אַקציע אָדער די טראַגיק פון דער מענטשלעכער נשמה-צאַפּלעניש. די מענטשן? נו יאָ, זיי בליען און וועלן און וועלן און בליען. זיי זענען נישט דעמאָניש ביזו און נישט מלאַכימדיק גוט. זיי זענען נישט איבער- גליקלעך און נישט טיף אומגליקלעך. זיי באַדן זיך אין ליכט און וואַ- רעמקייט, ווען די זון איז צו זיי גנעדיק, און זיי בלאַנדזשען אַרום ווי שאַטנס אַויף דער וויסקייט פונם שניי, ווען די זון איז קאַרג און

שפאָרזאָם. און זענען די מענטשן שיין – זענען זיי אזוי סאַמעטיק און דופטיק, ווי די בלומען. און זענען זיי מיאוס – זענען זיי שטעכיק ווי דערנער. דען סעגאַלאָוויטש אַנטראָפּאַמאַרפּיזירט נישט די נאַטור, ווי עס האָבען זיינע פּאַרגייער זיך נוהג געווען. ער טראָגט אַריבער די ענטאָ מאַלאָגישע געשטאַלטן אויף די מענטשן און זייער שיקזאַל. און ער אַנטציקט זיך מיט די בלומיקע מענטשן און רוקט זיך אָפּ פּאַרויכטיק פון די דאָרניקע. און ער פאַלט נישט אַריין אין קיין התפעלות פון מענטשן און ברעכט נישט אויס אין קיין גרימצאָרן. ס'איז דאָך אַלץ נאַטור. און סעגאַלאָוויטש איז אַ נאַטור-געניסער. וואָס עס שמעקט אים – נעמט ער אויף, „בייסט ער איין“ מיט פרייד. און וואָס עס שמעקט אים נישט – לאָזט ער אין אַ זייט און גייט פאַרביי אָן אומעטיקער, אָן איינזאַמער...

יא, סעגאַלאָוויטשעס דרייסיקיעריק לעבנס-ווערק איז אַ רעפּראָדוקציע פון זיינע אייגענע פּערזענלעכע שטימונגען. אָט אזוי האָט ער געפילט דאָס לעבן און אָט אזוי האָט ער עס איבערגעדיכטעט. ער האָט קיין-מאָל זיך נישט געבאָרגט קיין פרעמדע בריילן און ער האָט קיינמאָל נישט גענומען אויף פּראַקטיש קיין עמפינדונגען. מען טייטשט עס אויס פאַר עגאָצענטריזם? אָבער סעגאַלאָוויטש האָט עס קיינמאָל נישט באַ-האַלטן. ער איז שטענדיק געווען ערלעך צו זיך און צום לעזער. אפשר זענען דאָ צווישן די לעזער אַזעלכע נאַטורן (אויך עגאָצענטרישע), וואָס פּאָדערן פונעם קינסטלער, אַז ער זאָל זיך מיט זיי באַשעפטיקן און זאָל זיך אַליין ערגעץ וווּ פאַרוואַרפן. אָבער סעגאַלאָוויטש איז געווען גענוג מוטיק צו זאָגן צו די לעזער: ווילט איר מיך אויסלייענען ביזן גרונד – מוזט איר אַליין זיין אַדורכגענומען פון מיין שטימונג. און אויב איר זענט דערצו נישט דיספּאָנירט – וועל איך מיט געוואָלד אַרייב-ציען. און מען מוז מודה זיין, אַז דאָס געלונגט סעגאַלאָוויטשן זייער אָפט. דערצו איז ער גענוג דיכטער און קינסטלער. און אפשר טאַקע דעריבער גילט סעגאַלאָוויטש אַלס נישט סאָציאַלער

שריפטשטעלער. אין זיינע יונגע יאָרן איז סעגאַלאָוויטש מיטגעריסן געוואָרן פונם שטראָם פון סאַציאַלע באַוועגונגען, אָבער זינט עס האָט דערוואַכט אין אים זיין לײטעראַריש באַווסטזיין – האָט ער אויפגעהערט זעען די מענטשן און אָנגעהויבן זעען דעם מענטש.

פאַליעס מענטשן, פאַליעס מענטשן,
ווי זיי ווימלען דאָ כסדר.
ביז דיין פענסטער, בין איך זיכער,
וועלען זיי זיך נישט דערהויבן.

נאָר מיין טורעמל באַם פענסטער
ווילט זיך מיר נישט צו פאַרלאָזן:
אונטן בין איך שוין געוועזן,
שוין געוועזן... (ביים פענסטער)

סעגאַלאָוויטש פילט זיך איזאָלירט, פאַראייזאַמט פונם גרויסן מענטשליכן געזעמל. דען אַלץ וואָס איז היינט „סאַציאַל“, איז קינסטלעך אויפגעבויט, צוזאַמענגעשלעפט מיט גוואַלד, ווי די שטיינער, מיט וועלכע עס ווערן די שטאַטישע גאַסן געפלאַסטערט, ווי די ציגל, פון וועלכע עס ווערן די בנינים געבויט. די בוימער אין וואַלד זענען נישט סאַציאַל. סאַציאַל זענען די קלעצער, וואָס מען האָט פון זיי זייערע וואַרצלען אָפגעזעגט, אין טאַרטאַק אַרומגעהעבלט און אין גרויסע האַלץ-לאַגערן צוזאַמענגעלייגט.

און עס זוכט סעגאַלאָוויטש די מענטשן, וואָס וואַקסן „וויילד“, „אַנאַר-כיסטיש“ און דעריבער אויך „אייביק איינזאַם“. דאָס זענען זיינע לעבנס-באַגלייטער, דאָס איז ער אַליין. און ער מיידט אויס דעם יאַריד, ווו עס טומדט זיך דער „כלל“. וועגען די איבערלעבענישן פונם „כלל“ וועלן שרייבן היסטאָריקער, און זיי וועלן אונטערוואַקן דעם „כלל“ אַזעלכע שטימונגען און אַזעלכע עמאָציעס, פון וועלכע דער כלל האָט

גאַר קיין אַנונג נישט געהאַט. און ער, סענאַלאָוויטש, איז דאָך בלויז אַ
דיכטער, אַ דיכטער, וואָס דערציילט פון זיך אַליין און פון יענע ווייניקע,
וואָס ער דערקענט אין זיי זיך זעלבסט – ווי עס דערציילן אַלע, וואָס
זענען עגאָצענטריש און האָבן דעם מוט זיך דערמיט נישט אויסצו-
באַהאַלטן...

דער אייביק איינוואַמער מיטן אייביקן סענטימענט

א פרוו פון א כאַראַקטעריסטיק

פונקט ווי יעדער שרייבער, האָט אויך דער רעקאָרד-פּאָפּולערער ז. סעגאַלאָוויטש גוטע ווערק און שלעכטע אין זיין לעבן אָנגע-שריבן. אַמאָל טרעפסטו ביי אים אַ סעריע גוטע לידער און באַלד דע. רויף אַ סעריע נישט פון די בעסטע נאָוועלן און ווידעראַמאָל פאַרקערט אַ סעריע ליבע, טרויעריק-סענטימענטאַלע און מוזיקאַלישע נאָוועלן און אַ סעריע לידער, וואָס לאָזן נישט איבער קיין שום איינדרוק. אַזוי איז דאָך שוין די טבע פון דער וועלט, אַזוי איז — דער עיקר — די טבע פון די פּראָדוקטיווע שרייבער, פון די סאַמע גרעסטע ביז די לעצטע און סעגאַלאָוויטש איז איינער פון די פּראָדוקטיווסטע און געלעזנסטע שרייבער אין דער יידישער ליטעראַטור. איך קען עס מיר אָפט נישט דערקלערן, פאַרוואָס געדענקט אונזער שרייבער-חבריה סעגאַלאָוויטשן דעם צרגערן טייל פון זיינע לידער, נאָוועלן און ראַמאַנען. אפשר נעמט זיך עס פון דער לעזער-קנאַפּקייט אין אונזער ליטעראַטור; פילט זיך יעדער געקרוודעט פון דעם צווייטנס מזל און סעגאַלאָוויטש האָט דאָס גרעסטע שטיק מזל ציווישן די לעזער פון דער יידישער ליטעראַטור. האָט ער טאַקע אַ סך קעגנער פון רעכטס און פון לינקס. קוים זיך אָפּגעווערט קעגן איין חברישן אָנפאַל, מוז מען זיך שוין פאַרטיי-

דיקן פאר א צווייטן. און סעגאלאָוויטש ווערט זיך אויף אַ גאַנץ איי-
 גנאַרטיקן שטייגער, ער לאָזט אויס זיין כּעס אַנאַנים אין זיינע לידער.
 פּלוצלונג דערשיינט אַ סעריע מיניאַטורן, אָדער לידער אַן דעם גע-
 ווינטן ביסל לויכט און פאַרביקייט און קלאַנגיקייט – נאָר גרוי אין
 גרוי, פאַרצווייפלונג געקנופּט מיט פאַרצווייפלונג... מיין וויניקייט האָט
 קיינמאָל נישט מיטגעמאַכט אָט די דאָזיקע אַנטסיעגאלאָוויטש-קאַמפּאַניע
 און דעריבער וועט בלייבן פאַר מיר אַן אַייביקער סוד די גאַנצע סע-
 גאלאָוויטש-גענגערשאַפּט. נור דער לעזער און די לעזערין (סעגאלאָוויטש
 חאָט אפשר דריי מאָל אַזוי פיל לעזערנס ווי לעזער – און פאַר דעם
 קומט אים ממש אַ פּרעמיע מצד דער יידישער לייטעראַטור, דאָס איז
 אַ געזעלשאַפּטלעך-ליטעראַרישער פאַרדינסט, וואָס דאָרף אַקצענטירט
 ווערן. עס איז גאַנץ נאָטירלעך, אַז דער שרייבער, וועמעס גרונט-שטרין
 עס איז דער סענטימענט, זאָל האָבן מער לעזערנס ווי לעזער) שטייען
 געטריי פאַר סעגאלאָוויטשן – שטאַל און אייזן יעדע עפנטלעכע פאַרלע-
 זונג זיינע איז געפאַקט, יעדע דערשיינונג פון אַ ניי-בוך – אַ געשעע-
 ניש צווישן די לעזער. אין די ביבליאָטעקן – און דאָס איז שוין אַן
 אַקסיאָמע כמעט – שטייט ער שטענדיק אויף דעם דריטן פּלאַן פון די
 מייסטגעלעזענע שרייבער. אויף דעם ערשטן אָרט גייט אַש – פּרין,
 אָדער פּרין – אַש און ווייטער גייט סעגאלאָוויטש. יש אומרים, אַז עס
 איז נאָך גינסטיקער פאַר סעגאלאָוויטשן אָפּט, נור צוליב פאַראַד
 שטעלט מען פּרין און אַש פריער. סעגאלאָוויטש פּרעטענדירט נישט אויף
 אַ פּרין-אָרט אין דער יידישער לייטעראַטור, ער איז גענוג באַשיידן און
 גלייכצייטיק גענוג שטאַלץ צו זיין צופרידן מיט דעם אָרט, וואָס די
 נאָטור פון זיין סובטיילן טאַלענט האָט אים אַנגעוויזן צווישן די גוטע
 שרייבער פון אונזער לשון.

און עס דאַכט זיך מיר, אַז אויף דעם שמאַלן שטעגל צווישן
 סעגאלאָוויטשעס און זיין לעזערס און זיין לעזערנס הערצער קען מען

דערגיין דעם סוד פון זיין דערפאלג און דעם סוד, וואָס ער איז אָפֿט
דאָס צילברעט פון אַטאַקעס.

איינמאָל פריער, נישט דרייַסט אַוועקגעשטעלט דאָס וואָרט „סענ-
טימענט“, לְאַמִּיךְ דאָ מיט מער דרייַסטקייט איבערחזרן:
סענטימענט!

און אויף דעם אָרט וועלן אַלע — אַלע קומענדיקע לְעוּזער פון
אַט די ווערטער, אָנהויבנדיק פון סעגאַל־אויטשן, דעם בעל-יובל אַליין,
ביז צום לְעצטן און צופעליקן לְעוּזער, אַ ברום טון: שוין ווידער! באַ-
נאַלע, אַלטע, אויסגעדראָשענע ווערטער וועגן סעגאַל־אויטשן. ער האָט
שוין נישט געפונען עפעס אַריגינעלערעס.

אַלט און אויסגעדראָשן איז טאַקע דער אמת, נור מען מוז קענען
שטענדיק געפינען אין אים נייעם גלאַנץ, ווייל אייביק איז דאָ אין יעדן
אמת נייער גלאַנץ.

סעגאַל־אויטשן איז דער סענטימענטאַלסטער פון אַלע סענטימענטאַלע פּאָ-
עטן און פּראָזאַטאָרן פון דער יידישער לייטעראַטור. נו איז וואָס? וואָס
איז דען סענטימענט? ער איז דער טוי פון די ביימער, דאָס ווייסע
שפינוועבס פון האַרבסט, אַ טאַנצנדיקער פּלעק נאָכמיטאָגון אין אַ
דאָרף-שטוב, ווען דאָס יינגוואַרג איז אין וואַלד אַוועק. אַ ציטערנדיקער
לְבנה־ריכט-פּלאַם אין אַ שטוב פון אַ שלאָפּלאָזן, די שטילע טרער אין
אַ מענטשלעך אויג... סענטימענט איז דאָס דאָמינירנדיקע געפיל פון
אַלע מענטשן, איידער די גרויסע לְעבנס־געפילן קומען אָן. סענטימענט
איז דאָס גרונטגעפיל פון אַלע דערוואַקסענע מענטשן, ווען די גרויסע
גרונטגעפילן האָבן זיך אויסגעשטורעמט... סענטימענט איז דער אָנהויב
און דער סוף פון מענטשלעך פילן און דערצווישן איז דאָס געפיל־לאָזע,
קאַמפּוילע און גרויזאַמע לְעבן. סענטימענט איז נישט קיין וועלט־אַג-
שוינג, עס שטייט איבער דעם. סענטימענט קומט, ווען עס זענען נאָך
נישטאָ קיין ווערטער, קיין ריכטיקע און — ווען עס זענען שוין קיין

ריכטיקע ווערטער נישטאָ. סענטימענט לעבט אין אונז אַלע, אַלע, אַלע.

און איצט... נאַכאַמאָל: סעגאַלאָוויטש איז דער סענטימענטאַלסטער א. א. וו.

אמת איז, אַז דער סענטימענט איז, לויט דעם אויבנגעזאָגטן, דער לייכסטער וועג צום לעזערס האַרץ. דער וועג פון לייכטסטן ווי-דערשטאַנד. אַ וועג אָן צוימען און אָן טירן, אָן מויערן, אָן היטער. שלעכט וואָלט עס געוועזן, ווען אַ שרייבער וואָלט דעם וועג ספּעציעל געזוכט, הגם ער איז נישט זיינער. ביי סעגאַלאָוויטשן איז דאָס אָבער נישט דער פּאַל, זיין טאַלענט און זיינע קינסטלערישע מעגלעכקייטן האָבן אים אויף אַ נאַטירלעכן אופן געשטעלט אויף אַט דעם וועג. מען וואַרפט אים פאַר, אַז ער שרייבט אָן אַנשטרענגונג. ריכטיק, נאָר סע-גאַלאָוויטשעס ווערק, דאָס איז דאָך איינאינציקע, טויזנטמאַל וואַריטע פון טיפן האַרצן אַראָפּגערעדטע, בין השמשותדיקע ליבע-דערציילונג, אַפט מיט אַ זיפּץ באַגלייט, אַפט מיט אַ טרער באַפּייכט. און אַז מען, רעדט זיך פון האַרצן אַראָפּ, פון האַרצן אַראָפּ - איז דאָן שוין אין אַט דעם פּאַלס-וואָרט אַנטהאַלטן די לייכטקייט פון שאַפּן, דאָס זיך לייכטער מאַכן, אַראָפּוואַרפן אַ שטיין פון האַרץ. סעגאַלאָוויטש איז אין תּוך אַ פּאַעט, אַפילו אין די דערציילערישסטע ראָמאַנען זיינע.

גערן רעדט מען זיך אַראָפּ פון האַרץ און גערן הערט מען, אין תּוך, ווי יענער רעדט זיך אַראָפּ פון האַרץ. דעריבער שרייבט סעגאַלאָוויטש אַזוי גערן און דעריבער ווערט ער אַזוי גערן געלעזן.

אונזער סעגאַלאָוויטש איז ווייניק בילדעריש. נישטעוואָ נייע פּאַדיעלאָ-יעש - דאָ וועט גאַרנישט העלפּן. וואָלט איך געוואָלט אויסציען די ראַמען פון דער כאַראַקטעריסטיק, וואָלט איך געקאָנט אַט אַ דאָ אויף דעם אַרט אַנשיטן אַ באַרג מיט ציטאַטן, באַוויזן. איך וואָג צו זיין

נאך גרויזאמער, איך וועל זאָגן, אָו בילד איז פאַרבאָדינג פון יעדער
מין דיכטונג, סיי פון ליד און סיי פון פראָזע. בילד איז דער צעמענט
פון דער שרייבערישער בוי-אַרבעט. אָן דעם צעמענט צעפליען זיך די
ציגל פון געדאַנקען און פאַבולע.

און דאָך, ווען דו האָסט איבערגעלעזן סעגאַל־אָוויטשעס אַ נאָוועלע,
אַדער אַ סעריע לידער, בלייבט איבער דער איינדרוק פון בילד אין
דיין אויג. דו קאַנטראַלירסט דיך אַליין: וואָס איז דאָ אייגנטלעך גע-
שען? קיין בילדער זענען דאָך נישט געוועזן – איז פאַרוואָסזשע פיל
איך בילדער? פאַרוואָס זע איך פאַרבן און פאַרוואָס הער איך קלאַנגען
און פאַרוואָס איז געבליבן אַ צייכענונג אין מיין זכרון? פאַרוואָס זע
איך פערזאָנען און פאַרוואָס האָב איך ערשט געזען לאַנדשאַפטן? אַט
איז אין אַ געוויסן זינען איין סוד מער פון סעגאַל־אָוויטשעס שרייבער-
קונסט, ער איז אַן אימפרעסיאָניסט. פאַרבן אָן שאַרפע קאנטורן. ער
איז פאַרביק, הגם נישט גענוג בולט בילדעריש. און דאָס איז אַ סך,
וואָרום דער עיקר איז דאָ, עס איז דאָ העל־קייט פון זון, שוואַרצקייט
פון נאַכט, גרויקייט פון הערבסט און גרינקייט פון פּרילינג. פאַרבן
אויף דעם אָרט פון בילדער און זיי פאַרטרעטן זייער אָרט אויף אַ גע-
העריקן אופן.

ווער זענען סעגאַל־אָוויטשעס העלדן?

קודם פל ער אַליין און דערנאָך זיין קעגנער, זיין אייביקער און אָפט
אַפילו אומזיכטבאַרער קעגנער. און זאָל אייך נישט אַרן, וואָס דער דאָ-
זיקער קעגנער האָט אַלעמאָל אַנדערע נעמען און נעמט אַלעמאָל אָן אַנ-
דערע געשטאַלטן, איז אַלעמאָל פון אַנדערן עלטער. דאָס איז שטענדיק
איין און דערזעלבער שונא, וואָס וויל דעם סענטימענטאַלן דיכטער
נישט פאַרשטיין. אַמאָל איז עס די פערזאָניפּיצירטע אומפאַעטישע וועלט,
אַמאָל די, אייביק דעם דיכטער נישט פאַרשטייענדיקע פרוי. אַזוי איז
דאָך שוין דאָס מזל פון די אין תוך גענומען אייביק איינזאַמע. זיי קע-

נען קיינמאָל נישט פאַרשטאַנען ווערן. וואָלטן זיי עס געקענט, וואָלטן זיי דאָך לכתחילה נישט געוועזן די אייריק איינזאַמע. וואָס ווילן זיי? זיי ווילן צאָלן און זיי ווילן גאַרנישט. אָט דאָס נישט וועלן גאַרנישט מאַכט זיי אָפט נאָך שווערער, נור אַז זיי ווילן שוין, ווילן זיי דאָך, נישט מער און נישט ווייניקער, ווי די גאַנצע וועלט פון גרונט אויס איבעראַנדערשן. און דאָס קען מען זיי דאָך אויך נישט אַזוי לייכט נאַכגעבן. בלייבט זיי איבער טאַקע נישט עפעס אַנדערש, ווי צו זיין דיכטער און צו שרייבן, צו שרייבן, צו שרייבן... דאָס גאַנצע האַרץ אויסצושרייבן.

סעגאַלִאָוויטעס אייביקער מאַטיוו איז ליבע און פריינטשאַפט. עס איז נישט די שטורעמדיקע ליבע פון מענטש צו וועלש, פון איינעם צו אַלע, נאָר שטענדיק ליבע און פריינטשאַפט (אָדער פיינטשאַפט) פון איי-נעם, ווייל די גאַנצע וועלט פון אַ - אין טיפן תוך נישט סאַציאַל איינגעשטעלטן דיכטער - איז איינער, ער אַלליין, העכסטנס צוויי, ער און זיין פריינט, אָדער ער און זיין קעגנער. זאָג איך דאָס אַלץ דאָ ווי אַ פאַרווהר? ניין, נור ווי אַ פעסטעלונג פון אַ פאַקט. סוף פל סוף איז דאָך אַ האַלבע וועלט-ליטעראַטור אַזוי - אינדיווידואַ-ליסטיש איינגעשטעלט.

אין מיין באַגריף איז סעגאַלִאָוויטש קודם פל אַ פאַעט. דאָס איז ביז דעם היינטיקן טאָג געבליבן זיין שטאַרקסטע זייט. זיינע לידער-ציקלען „קאַזמיעזש“ און „רעגיונע“ זענען פערל פון דער יידישער ליריק. אָבער זיין ממש לאַוויגענאַרטיקע פּאָפּולאַריטעט האָט ער דערגרייכט דווקא אַלס ראַמאַניסט, כאָטש זיינע ראַמאַנען פאַרנעמען נישט דעם אָרט אין דער יידישער ראַמאַנען-ליטעראַטור, ווי זיינע פאַעמען און לידער אין דער יידישער ליריק.

דערמאָנט „רעגיונע“ - דאָס ליבסטע ווינקעלע מיינס אין דעם וואַלד פון די עטלעכע צענטליק סעגאַלִאָוויטש-בענדער - כּוּז איך מיך שוין

פאוולאגראד אין 1916
אין 228 קערמישער פולק

א קליין ביסעלע מער אפשטעלן אויף דער פאָעמע. געזאָגט „דאָס ליבסטע ווינקעלע“, האָב איך דען אַ רעכט דערצוי? האָב איך דען אַלץ איבערגעלעזן, וואָס סענאַלאָוויטש האָט געשריבן? איך בין אָבער אַווי פאַרליבט אין דער פּאָעמע „רעגינע“, אַז עס איז שווער, איך זאָל איר אומגעטריי ווערן, אפילו ווען איך וועל געפונען אַ בעסערע זאַך אין זיינע ווערק. לאַזטזשע מיר דעריבער די באַצייכענונג „דאָס ליבסטע ווינקעלע“.

עס איז אַ פּאָעמע אין זעכציק לידער, אַ דערציילונג פון אַ זומער-ליבע, אַ געזאָנג פון דעם טרויער, וואָס איז דאָ אין יעדער שיינקייט, אַ גע-זאָנג פון דער פאַרגענגליכקייט פון אַלץ, וואָס שייך, און וואָס שענער, אַלץ פאַרגענגלעך. ווי אַפט איך נעם דאָס בוך „פּאָעמען“ אין האַנט אַריין, רעציטיר איך מיר שטיל און מיט אַ ניגון דאָס דאָזיקע פרעכטיקע עלעגישע ליד. איז דאָס אַ טיפּ, אָט די פאַרהירעטע, די עקסצענטרישע רעגינע פון דער פּאָעמע, איז דאָס אַ לעבעדיקע געשטאַלט, ווי די גע-שטאַלטן פון די עפּאָפּייען? ניין, עס איז בלויז אַ חלום-געשטאַלט פון אַ דיכטער, נישט קיין פאַרנעפּלטע און פּאַנטאַסטישע, נאָר אַ פאַרשלייערטע און אַ לעבעדיקע, אַ שיינע, וואַרעמבלוטיקע, שלאַנקע פּרוי. אַן אויס-געחלומטע פּרוי, אָבער אַזאַ, וואָס דער דיכטער האָט זי געזען, כאַטש ער האָט זי נישט דערגרייכט. אפשר דערפאַר, אַז זי זאָל שענער בלייבן אַ נישט-דערגרייכטע ווי אַ דערגרייכטע.

דער אינהאַלט פון „רעגינע“? אין עטלעכע ווערטער אויסגעדריקט, ווי דער אינהאַלט פון יעדער ליבע. אַ זומער פאַרבראַכט אין דער נאַענט פון אַ פּרוי, פּלוצלינג זיך צעגאַנגען מיט דעם אַנקומען פון הערבסט, געוואָלט זיך צופעליק ווידער טרעפן אין שטאַט, געטראָפן זיך, געזען זיך מיט איר, אָבער דאָס שיינע איז שוין מער נישט געוועזן, אַ חלום קומט נאָר איינמאָל, און זי פאַרט אַוועק אין דער ווייטער וועלט, דער דיכטער בלייבט ווייטער איינזאַם. און דאָד בין איך זיכער, אַז

ווען עס וואָלט צופעליק געקומען אַ טאָגצייטונג און וואָלט אָפגעדרוקט די דאָזיקע געטאָקטע זעכציק פירסטראָפּן-לידער – ווי פעלעטאָנען טעג-לעך אַ ליד – וואָלט דער עולם זיי מיט אַ פּאַרכאַפּטן אָטעם געלייענט זענען זיי אַזוי עפּיש? איזדאָרט דאָ אַזאַ שפּאַנענדע אַקציע? ניין, עס אי אַבער אַזאַ פּאַרכאַפּנדיקער סענטימענט אין זיי, אַזאַ שיינער ריטם, אַזאַ סובטילקייט, פאַר אַלעמען און אין יעדער, אַפילו טאָגטעגלעכסטער סיטואַציע, צוגענגלעך.

ווי שטיל זיי פליסן יענע פּערזן:

עס שלאָפּן שטום די פּרעמדע שכנים,
עס שלאָפּט דאָס פעלד, דער וואָלד פון סכך,
די וועלט געהערט ביינאַכט צו קיינעם,
נור בלויו צו די, וואָס בלייבן וואַך..."

און ווי בילדעריש זיי זענען אָפּט, אָט למשל ביים באַשרייבן רעגניגעס וואַרשעווער שטוב:

„ביי איר אין שטוב איז שטענדיק יום טוב
און פּריציש רויק גייט די צייט,
אין שפיגל שפיגלט זיך אין צווייטן,
ווי אויג אין אויג געבליבן שטיין.
דער הענגלאָמפּ ציטערט אויף די קייטן,
פון קלענסטן שאַרף, פון זיך אַליין.“

און ווי פּרעכטיק די גאַנצע פּאַעמע קלינגט-אויס אין 59-טן און זעכ-ציקסטן ליד, דער עיקר אין דעם 59-טן, דעם אויטאָפּאָטרעט פון אַן איינזאַמען און טאַקע ווידעראַמאָל סענטימענטאַלן דיכטער.

אָפגעגעבן מיין ריטערלעכן קוש אין האַנט רעגניגען, קען איך ווייטער גיין און פאַרענדיקן.

סעגאַלאָוויטש איז איינער פון די ערשטע, וואָס האָבן אַריינגעפירט אין

דער יידישער ליטעראטור דעם אייראָפּעישן סיוושעט, פשוטער: דעם מענטש מיט דעם שניפּס.

ער איז שפּילעוודיק און עלעגאַנט אין דורכפירן זיינע סיוושעטן. ער האָט אַ פאַרביקע שפּראַך, אַ קלאַנגפולע, אַ מעלאָדישע — כאַטש נישט גענוג אורשפּרינגלעך און דעריבער נישט גענוג רייך אין ווערטער. איין גרויסע מעלה האָבן זיינע ראַמאַנען, און אויך דאָס איז דער-גרייכונג ביי אינו, זיי זענען אינטערעסאַנט אין שפּאַנענד. און איז נישט יעדער פון זיי אַן אויסגעשפּראַכענער ראַמאַן, זענען זיי אַלע צוזאַמען אַ בילד פון אַ תקופה, און דעריבער — ראַמאַן לויט אַלע פּללים. און אויך מ'ך האָט פּלוצלונג באַהערשט סענטימענט, ווען איך האלט ביי די לעצטע ווערטער און דערמאָן אַ דאָטום דרייסיק יאָר, און דערמאָן, אַז שוין 25 יאָר קען איך און לעז סעגאַלאַוויטשן. עס איז געוועזן אין 1909. כּהאַב דעמאָלט געשטעלט מיינע ערשטע פּערז-פּיס-שריט... געפאַרן דעמאָלט אין פּרילינג אויף די פּעריען אַהיים, און אין דער היים האָב איך געהאַט אַ געליבט מיידל, די איינציקע לעק-טור אויף מיין צען-שעהדיקן וועג דעמאָלט איז געוועזן סעגאַלאַ-וויטשעס ערשטע בוך „שטילע טרוימען“. דאָס בוך איז מיר פון דע-מאָלט, ליד און ליד, געבליבן אין זכרון. די באַן איז געפאַרן אין פּרילינג אַריין, אין מיין פּרילינג אַריין, איך האָב געטראַכט און סע-גאַלאַוויטש האָט אַזוי געשריבן:

פּלוצלונג באַווייזט זיך אַ בודקע,
עמיצער ווינקט מיט אַ פּאַן,
פריי זיך פאַרשמאַכטע נשמה,
פריי זיך, דער פּרילינג קומט אָן.

ער איז אָנגעקומען און ער איז שוין אַוועק אויך, אונזער ביידנס פרי-לינגען. געבליבן איז די טרייסט, אַז דאָס ליד איז געבליבן!
די שענסטע טרייסט צום יובל.

ד' ב' ר' כ' ה' פ' ו' ו' א' ל' ד'

וועגן סעגאלאָוויטש'ס ראַמאָן

„די ברידער נעמוזאר“

רײסיק יאָר לײטעראַריש-קינסטלערישע טעטיגקייט איז אַ גאַנץ לעבן און בנוגע סעגאלאָוויטש'ן איז עס אַ גאַנצע וועלט. שווער אַרומצונעמען אַפילו מיטן גייסטיקן אויג די פילפאַרביקע אַלזויטיקע קינסטלערישע שאַפונג זיינע. פּאָעזיע, דערציילונגען, ראַמאַנען, בילדער, סקיצן, רייזע-אינדרוקן. פון ווייסל ביז צו דער וואַלגאַ; פון קאַזמיעזש ביז יאַלטאַ, אומעטום האָט ער געוואָגלט, געזונגען, געליבט און געליטן. עס איז דאַרום שווער, זער שווער אָנצוכאַפן דעם חוט השדרה פון זיין שאַפן, שווער, זייער שווער אַרויסצוגעפינען דעם צענטער, פון וועלכן זיין גייסט וואַרפט די ניצוצות, די פונקען וואָס צעשיטן זיך איבערן גאַנצן חלל פון אונזער וועלט און קומען צוריק אין דער געשטאַלט פון לידער און ראַמאַנען, קרימער נעכט און קאַזמיערושער טעג. אפשר וועט קומען דער בערופענער, וואָס וועט די אַרבעט טון, מיר מוזן זיך בענוגענען מיט דער באַשיידענער ראַל, צו געבן אַן אַפשאַצונג איבער איינע פון זיינע בעסטע ווערק, איבער די „ברידער נעמוזאר“, אַן אַפשאַצונג, וואָס איז דערשינען אין אַ רואיקער, וואַכעדיקער אַטמאָספּערע, איז דאַרום

אויפריכטיק און ערליך. זאָל דאָס דינען אַלס באַשיידענע מתנה דעם פריינט צו זיין יובילעאום.

* * *

דער וואָלד איז פאַר אונז תמיד געווען דער אויסדרוק פון שרעק, פון ווילדקייט. ווען מיר זענען געווען קינדער, האָט מען אונז געשראָקן מיטן בער, מיטן וואָלף, מיט גזלנים. אַלע די שרעקלעכע, פיר-פיסיקע אָדער צוויי-פיסיקע רוצחים האָבן געהאַט זייער נעסט אין וואָלד. דאָרט האָבן זיי זיך באַהאַלטן, געלויצרט פון זייער באַהעלטעניש אויפן מענטשן, אויפן קינד. „אין ווילדן וואָלד אַליין“ איז דאָס שרעקלעכסטע, וואָס מען קאָן זיך נאָר פאַרשטעלן.

ווען מיר זענען עלטער געוואָרן, האָבן מיר זיך דערוואַסט, אַז דער וואָלד קאָן אויך דינען פאַר אַן אָרט, וואו מען גייט שפּאַצירן, וואו מען קאָן כאַפּן אַ פֿלירט, אַז אונטערן אַקאַמפּאַנימענט פון געדיכטן וואָלד לאָזט זיך רעדן און זינגען פון ליבע, אַז דער וואָלד איז טויב, אַז ער איז בלינד און שטום און וועט נישט דערציילן, וואָס ער האָט געזען אָדער געהערט. ווען מיר זענען נאָך עלטער געוואָרן, האָבן מיר זיך דערוואַסט, אַז דער וואָלד קאָן אַמאָל זיין אַ סגולה צו קראַנקע לונגען, אַז פון זיין שווייס דערקוויקן זיך און באַקומען אַ נייע חיות די קראַנקע, אויסגעמאַטערטע מענטשן פון דער גרויסער שטאָט.

אַזוי איז געווען אונזער באַציאונג צום וואָלד, צו דעם גרויסן וואונדער פון דער וועלט. אונזער באַציאונג צו דער נאַטור בכלל און צום וואָלד בפרט איז אַ געוואָלדיק פּראָזאָאישע. דער באַקאַנטער שריפטשטעלער א. אַטלאַס, דער אַרויסגעבער פון „הפרס“ האָט אַמאָל געזאָגט, אַז ווען אַ ייד קומט אין וואָלד, כאַפט ער נישט קיין התפעלות פון דער נאַטור און אירע וואונדער, נאָר ער טראַכט זיך: אַך, ווען מען וואָלט עס גע-קאַנט כאַפּן אַט די אַלע פייגעלעך, וואָס זינגען דאָ, און זיי אַוועקטראָגן

אין שטאָט, – וואָס פאַר אַ מטמון געלט מען וואָלט עס געקאָנט דערפאַר
באַקומען!

אַזוי האָט געזעען דעם וואַלד דער טרוקענער לײטוואַק. נישט פיל בע-
סער האָלט עס מיט אונזערע פּאָעטן. ביי זיי פאַרקויפט נישט דער
וואַלד זיינע פייגעלעך, דערפאַר שטייט ער און איז תמיד מתפלל, האָלט
אין איין זאָגן „ברכי נפשי“, ווינטער וויקלט ער זיך גאָר איין אין
אַ ווייסן טלית און דאַונט אַ גאַנצן טאָג און אַ גאַנצע נאַכט. מיר האָבן,
הייסט עס, איבערגעטראָגן אונזערע ראַמאַנטישע שטימונגען אויפן וואַלד,
און אַזוי ווי מיר האָבן נישט קיין גרויסן חשק צום דאַווענען, לאַזן
מיר דעם וואַלד, ער זאָל פאַר אונז דאַווענען. סענאַלאָוויטש איז דער
ערשטער אין אונזער לײטעראַטור, ווי מיר שיינט, וועלכער ווייזט אונז
דעם וואַלד, ווי ער איז, ווי ער זעט אים מיט זיין אָפן דיכטערישן אויג.
מיר זעען דעם וואַלד אין זיין גאַנצער פּראַכט, אין זיין גוואַלדיקער
עשירות, אין זיין שפע פון פאַרבן און קלאַנגען, מיר הערן, ווי דער
וואַלד וואַקסט, מיר זעען, ווי ער גרינט און בליט, מיר זעען, ווי ער
פאַלט און שטאַרבט. מיר זעען די ברכה פון וואַלד בשעת זיין געבורט,
מיר הערן זיין שמחה, ווען ער פילט זיין פוח, ווען ער שטרעקט זיינע
מעכטיקע אַרעמס און זיין „צאַפּ“ רייסט זיך צום הימל; מיר הערן זיין
רוישן און קרעכצן אין קאַמף מיט שטורם און ווינט; מיר הערן זיין
זיפצן, ווען די האַק שניידט זיך אַריין אין זיין געזונטן לייב; מיר
זעען, ווי דער גאַטער, דער „קראַקאַדיל“ שלינגט די מעכטיקע שטאַמען
און צעברעקלט זיי אויף ברעטער.

די אַלע ווונדער דערציילט אונז נישט דער דיכטער, וועלכן מיר
האַבן אַ ברירה אויך נישט צו גלויבן, נאָר דאָס דערציילט אונז דער
וואַלד מיט זיין וואַלד-שפּראַך. פון די 300 זייטן, וואָס דער ראַמאַן
פאַרנעמט, רעדט מיט אונז דער וואַלד ווייניקסטנס אויף 200 זייטן,
און דעם וואַלד מוזן מיר גלויבן...

די ברכה פין וואָלד הערן מיר אין דעם ראָמאַן און מיר מעגן אויך מאַכן אַ ברכה. מיר האָבן דאָ פאַר אונז אַ גאַנץ נייעם סעגאַלאָוויטש. מיר האָבן פאַר אונז אַ שרייבער מיט אַ ברייטן פאַרנעם, אַ שרייבער, וואָס פאַרמעסט זיך מיט אַ קנוט האַמסון, מיט אַ ריימאַנט. מיר דער-זען צום ערשטן מאָל דעם וואָלד אין זיין גאַנצער גרויס און פאַרנעם. מיר זעען אויך די באַציונג צום וואָלד מצד דעם מענטשן. ווי אַנדערש די אַלטע גענעראַלשע קוקט אויפן וואָלד, וועלכע וויינט ביטערלעך און גע-זעגנט זיך מיט אים, ווען זי מוז אים פאַרקויפן צום חלף, און ווי אַנדערש קוקט דער סוחר נעמזאַר אויפן וואָלד!

יא, דער קובאַ נעמזאַר דער העלד פון ראָמאַן, איז אויך אַ נייע פיגור ביי אונז. ביז אין דער לעצטער צייט איז דער העלד פון דער ליטע-ראַטור געווען דער ישיבה-בחור, דער עקסטערן, דער האַלב-אינטעלי-גענט, דאָקעגן האָט כמעט אינגאַנצן געפעלט דער יידישער סוחר, דער אמתער רעפרעזענטאַנט פון דער יידישער גאַס, דער אַקטיווער טוער און עסקן אויף אַלע געביטן. דעם פאַקט האָט שוין אין זיין צייט באַ-מערקט דער פאַרשטאַרבענער „בעל-מחשבות“. די סיבה, פאַרוואָס אונזער ליטעראַטור האָט זיך געדרייט אַרום קלויז, אַרום חדר און ישיבה, אָדער אַרום דעם האַלב-אינטעליגענט, איז גאַנץ נאַטירלעך. אונזער לי-טעראַטור איז אויסגעוואַקסן פון חדר, פון ישיבה, זי איז אַ פראָדוקט פון קליינעם שטעטל. אונזערע שרייבער זענען אַליין אויסגעוואַקסן אין דער סביבה און האָבן געשילדערט דאָס, וואָס זיי האָבן געזעען, דאָס, וואָס זיי האָבן געקענט. קיין גרויסע וועלט האָבן זיי קיינמאָל נישט געזעען, קיין גרויסע אונטערנעמער האָבן זיי נישט געקענט און האָבן זיי גאַרנישט פאַרשטאַנען. ביסלעכווייז הייבט אָן דער אונטערנעמער, דער „בורזשוי“. אַריינצודרינגען אין דער ליטעראַטור, און סעגאַלאָוויטש האָט אַרויסגעפירט איינעם פון די בעסטע רעפרעזענטאַנטן פון דעם מין. אַ מענטש מיט אַן אייזערנער ענערגיע, מיט אַ שטאַרקן ווילן און גרויסע פלענער; אַ מענטש, וואָס איז אומדערמיטלעך, וואָס ווייסט

נישט פון קיין גענוג, וואָס טראַכט נאָר, וווּ באַקומט מען וואַלד אויף צו שניידן, אויף צו האַקן... און דער טיפּ ווערט נאָך בולטער, ווען ער שטעלט אים קעגן זיין יונגערן ברודער פאַלק, דעם קינסטלער—ליידיק-גייער, וועלכער כאַפט זיך אַראָפּ פון פאַריז רייסן ביים ברודער „זיין חלק ירושה“, און דעם צווייטן ברודער איזאַק, וועלכער איז פאַרבליבן אין רוסלאַנד אַלס „אידעאָליסט“ און קומט אויך צום ברודער אויס-שעלטן דעם בורזשוי. אָט דער קאַנטראַסט צווישן די ברידער, די ביידע עקסטרעמען, וואָס טרעפן זיך אין דער שנאה צום אומדערמיד-לעכן אונטערנעמער און עקספּלואַטאַטאָר פון בראַזיזיקיס וועלדער, איז זייער אַ געלונגענער. מער נישט, וואָס דער פאַריזער פראַנט, פּוסטע-פאַסניק, איז אַרויסגעקומען קלאַרער און בולטער. ווי דער רוסישער ראַדיקאַל. וואַרשיינלעך האָבן אומאַפהענגיקע סיבות געשטערט דעם קינסטלער זיך אָפּצושטעלן לענגער אויף דעם טיפּ און אים זיך לאָזן געהעריק אויסרעדן.

ניי איז אויך אין דעם ראַמאַן דער „ראַמאַן“. סעגאַלאַוויטש גילט ביי אונז אַלס דער גרויסער פרויען-קענער. אין אַ פּאָר צענדליק ראַמאַנען און הונדערטער סקיצן האָט ער געשילדערט די פרוי, איר ליבע און איר שנאה. אָבער איך געהער צו די, וואָס האָבן זיך דערלויבט צו צווייפלען אין זיין פרויען-קענטעניש. עפעס זענען אַלע זיינע העלדינס געווען געקנעטן פון איין לייב, אַלע זענען זיי געווען געשניטן פון איין האַלץ. די העלדן, וואָס האָבן באַוווּן די קוינן צו באַהערשן די פרויען, זענען אין דער אמתן גאָר קיין העלדן נישט, זיי האָבן קיין קונסט נישט געוווּן. עפעס האָבן כּמעט אַלע זיינע פרויען געפרעסן פון דער האַנט — ווי מען זאָגט, — האָבן זיך פשוט געבעטן: נעם מיך און טו, וואָס דיין האַרץ אָדער דיין קאַפּריז גלוסט. זיין העלד קאַמעניעצקי האָט עס זייער גוט. מיט וועלכער פרוי ער טרעפט זיך, צי זי האָט אַ מאַן אָדער נישט, צי זי איז בירגערלעך אָדער ראַדיקאַל און אַפּילו אַנאַרכיסטיש געשטימט, צי זי איז אַ דאַרפּס-מיידל אָדער אַ ראַפּיירטע

גרויסשטאטישע קינסטלערין — אלע די פרויען לויפן אים נאך או
ווארפן זיך אים פאר די פיס.

ניין! אזוי איינפאך איז די מעשה נישט. אזעלכע פרויען זענען אפשר
ערגעץ פאראן, פון זיי לוינט זיך אפער נישט אזוי פיל צו שרייבן.
איבערהויפט איז עס נישט „אונזער פרוי“. מיר האבן גאנץ אנדערע
אידעאלן און פארשטעלונגען פון דער פרוי. מיר קענען איר אויך פון
לעבן און עס זעט אויס, ווי א בלבל און דער יידישער פרוי, ווען
מען מאכט פון איר א „נאנא“.

דא, אין „די ברידער נעמוזאר“ האבן מיר פאר אינו א גאנץ אנדערע
פרוי. בעלא נעמוזאר איז די פיינע, דערציגענע, געביידעטע, מאדערנע
יידישע פרוי, וועלכע איז איבערגעבן דעם מאן, די קינדער מיט לייב
און לעבן. אמת טאקע, זי לאנגווייליקט זיך אביסל אין דעם ווילדן
וואלד, וואו דער מאן האט זי פארשפארט, וואו זי הערט טאג און
נאכט. ווי דער טארטאק רוישט און ברומט, וואו זי זעט נישט פאר זיך
קיינ מענטש, אויסער די בערג קלעצער און ברעטער מיט די אָנגע-
שטעלטע, וואָס דרייען זיך אַרום זיי. עס איז דערום גאנץ נאטירלעך,
ווען זי נעמט פאר לייב די געזעלשאפט פון פאָעט קנישינסקי, דעם
איינציקן מענטש מיט שטימונגען און חלומות, וואָס געפינט זיך צופעליק
אין דער סביבה, אָבער פון געזעלשאפט ביז ליבע און פון ליבע ביז
זינד, איז ביי בעלא נעמוזאר אַ ווייטער וועג. און נישט בלויז ביי
איר איז עס אזוי, איך מיין, אַז דאָס איז דער אמתער טיפ פון דער
פרוי בכלל אין פון דער יידישער פרוי בפרט. אויב די פאָעטן מיינען
אַנדערש; אויב ביי זיי מוז פון יעדן פריינטשאפטלעכן פארקער ווערן
אַ ליבע, און די ליבע מוז זיך ענדיקן מיט זינד אָדער פארברעכן.
מיט מאָרד אָדער זעלבסטמאָרד—בין איך צופרידן, וואָס איך בין נישט
קיינ פאָעט און האָב אין לעבן אַנדערע דערפארונגען געמאכט. און נישט
נאָר איך האָב די אַנדערע דערפארונגען געמאכט, אויך קנישינסקי מוז
נעבער, צו זיין גרויסן פארדרוס, מאכן די דערפארונג. אָבער די לעקציע

קאסט אים גאנץ טייער. ער באצאלט דערפאר מיט א צושפאלטענעם
קאפ און אנטלויפט מיט חרפה פון וואלד.
זוי געוואגט, אין די „ברידער נעמזאר“ טרעט פאר אינגו ארויס א
נייער סעגאלאָוויטש. דער קינסטלער איז גוואַלטיק געוואַקסן פאַר די
לעצטע פּאַר יאָר און מיט אים איז געוואַקסן זיין ווערק. ער איז איי-
נער פון די, וואָס זענען באַרופן, אַרויסצופירן אינזער ליטעראַטור אויפן
ברייטן אייראָפּעאישן טראַקט. מיר קאָנען האַרציק באַגריסן דעם נייעם
סעגאלאָוויטש און אים ווינטשן: גוף בפּחך זה!

א . ח . ס . ב . ר . ו

קאנטורן פון א פארטרעט

א מענטש, א שאַרפקאַנטיקער, אַ כמורנער מיט גרויע, שווערע אויגן. אַ מענטש וואָס לאַכט אין געציילטע רגעס.

ווי קאָן זאָ אַינער זיין פאַרליבט ביז קינדישער תמימות אין אַ פאַר-
שנייט צווייגל, אין אַן אויסגעקרוּמטן פּלויט, אין אַ קרייץ ערגעץ
אויף אַ פּוילישן שאַסיי אָדער אין אַ קליין צאַרט מיידל?

איז אָבער דער דאָזיקער מענטש אַ דיכטער. און דיכטער געהערן צו
יענעם אויסטערלישן פּאַלק, וואָס אַרומגייענדיק אפילו מיט פאַרקריצטע
ציין — זינגט אַרויס פון זייער מהות די פרייד צו וועלט און צו
מענטש.

ז. סעגאַלאָוויטש, דער אייביקער שוויגער, דער מענטש, וואָס שוין
גאַנצע דרייסיק יאָר, ווי ער גייט אונטערן שאַרפן ווינט פון שנאת-
חינומדיקע פּיילן — ער איז דער איינער, וואָס קאָן פאַרליבט זיין
אין שונא, וואָס קאָן זינגען פון נאַסטורציעס, וואָס קאָן אויפנעמען
די שטיילסטע קלאַנגען פון מענטשלעכן צער — פון מענטשלעכער שמחה
און פון דער אַרומיקער סביבה, אין וועלכער דער מענטש לעבט זיך
אויס.

ז. סעגאַלאָוויטש איז געבוירן געוואָרן, נישט אין שול-געסל, אונטערן

בית-המדרש, און נישט אין יענע איינגעפונדעוועטע שטובן, וואו סשטיי-
ען ספרים-שענק און ס'דרייען זיך אַרום טאַטעס מיט ברייטע בערד —
ער קומט צו אונז פון אַ פאַרויכערטער גאַס, פון אַ רױער אויסגעאַר-
בעטער גאַס, וואו ס'דרייען זיך אַרום שגצים און כאַפן-אויף טויבן.

אויך ער, סעגאַלאָוויטש איז איינער פון די יענע, הפּרדיגע שגצים,
וואָס קאַנען אויף אַ פּראָסט, הילצערן פייפּל דערציילן פון טויט און
פון לעבן. פון לייבע און פון שנאה, דערציילן אַזוי, מען זאָל זיצן
מיט אַן איינגעהערט פאַרפלאַמט פנים.

ער איז געקומען אין דער יידישער ליטעראַטור אָן קרובים. ער
איז נישט קיין רביש אייניקל און האָט נישט קיין יחוס-בריוו אין
בוזים-קעשענע.

איינער אַליין האָט ער זיך אוועקגעשטעלט אָן אַ גואל און אָן אַ
פריינט — און שוין דרייסיק יאָר, ווי ער שטייט מיט צענומענע
עלענבוניגס — אַרומגערינגלט מיט אַ סך, אַ סך וואַרעמע אויגן —
בלויז אונזערע פּסיידאָ-יחסנים, אונזערע, אַזוי צו זאָגן, ליטעראַרישע
בורזשאַזיע — קאָן נאָך אַליץ נישט שלום מאַכן מיטן באַרוועסן שייגען,
וואָס זינגט מיט אַזאַ אָפּן וואַרעם האַרץ.

סעגאַלאָוויטשן קאָן מען מיט קיינעם נישט פאַרגלייכן — מען קאָן
אים נישט פאַרוואַרפּן, אַז ער מאַכט עמיצן נאָך.

ער שרייבט אַנדערש, ווי מיר אַלע. ער ווירקט — נישט מיט בילדע-
רישקייט, נאָר מיט עפעס גאָר אַן אייגנאַרטיקן, באַהאַלטענעם קנייטש,
וואָס זיין אייגנטלעכער נאָמען איז אייביק-מענטשלעכער סענטימענט,
אייביק מענטשליך געפיל.

ער האָט אַריינגעשטראַמט אין אונזער ליטעראַטור פון אַ זייט, נישט ווי
אַ ברייטער, שרייענדיקער טייך — נאָר ווי אַ צאַפּלדיקער-ווייס-

אָדערדיקער קוואַל. הינטער אים שטייען נישט קיין דעמבעס, עס
בליען בלויז ווייס-געקאָלעכטע קאַרשען-בוימער.

און זיין שאַטן איז מנוחהדיק, אַזוי ווי ס'איז געווען אַמאָל מנוחהדיק
אין די זומערדיקע שבתים, אין די סעצער, טאָקע אונטער די קאַרשען-
בוימער.

איז סעגאַלאָוויטש אַ קלוגער ?

ווער האָט דאָס אויסגעטראַכט דעם אומזין, אַז קלוג זיין הייסט פאַר-
לויפן יענעם דעם וועג, אָבנאַרן מיין שכן פריער, איידער יענער באַ-
ווייזט מיך אָפצונאַרן ?

צו די דאָזיקע „חכמים“ געהער סעגאַלאָוויטש נישט.

ער איז אָנגעקניפט מיט אַלע אָדערן פון זיין געמיט צו יענער כאַ-
ליאַסטערע הייליקע „נאַראַנים“, וואָס די מענטשלעכע שפּראַך רופט זיי
— „דיכטער“ און וואָס טראַגן אויף זייערע „נאַרישע“ אַקסלען דעם
עול און דעם ערנסט פון דער וועלט.

איז סעגאַלאָוויטש יידיש ?

דאָכט זיך, אַז קיינער פון סעגאַלאָוויטשעס קריטיקער האָט די דאָזיקע
פּראַגע נישט געשטעלט. און שטעלן דאָרף מען זי.

קיין שום דיכטער פאַלט נישט אַראָפּ פון הימל. ער מוז האָבן אייגענע
וואַרצלען הינטער זיך.

סעגאַלאָוויטש, ווי געזאָגט, איז געקומען אָן יחוס-בריוו און אָן קרובים.
מיט די אייגענע צען פינגער האָט ער אויפגעאַקערט זיין שטיק פעלד,
זיין שטח, וואָס נעמט אַרום אַ גרויסן מהלך.

קאָן טאָקע זיין, אַז צוליב דעם איז זיין שטאַם נישט טיף-פאַרוואַרצלט
אין דער יידישער ערד.

ער שטייט אינדערמיט. צווישן יידיש און צווישן וועלטלעכקייט.
ער איז איין בוים אויף אַ גרויס פעלד. אַרום איז דאָ אַ סך לופט,
אַ סך זון. דער הימל איז אַ פרייער. אַבער מער פון אַלץ זעט מען
אָן דעם איינציקן בוים. ער איז די נשמה פון דאָזיקן אָפּגענעם פעלד.
ביי אים רוט מען זיך אָפּ. אונטער אים טרעפן זיך פאַרנאַכט פאַרליב-
טע חתן-כלה.

אָט דאָס איז סעגאַלאָויטש – ווי מען זעט אים נישט אונטער דעם
קורצזיכטיקן גלאָז פון קריטיקער, נאָר דורך איינעם, וואָס נעמט אויף
ליטעראַטור נישט מיטן קאָפּ, נאָר מיטן האַרץ.

דער דיכטער פון פרוי און נאטור

ריפל נישט באפרידיקטע בענקשאפט האָט געמוזט פייניקן די נשמה פון דעם אייביק פארוואַרגטן און טרויעריקן יינגל, אַז זי האָט געקענט אין משך פון יאָרן פארוואַנדלען די האַלב-צעפּוילטע שטאַכעטן פון די כאַנייקעס אין זונדורכגעגליטע סאַסנעס און די קליינשטעטל-דיקע, בלאָטע-צעוירענע געסלעך אין די דרום-רוסלענדישע לאַנדשאַפטן.

סעגאַלאָויטש האָט אָפּגעראַטעוועט פון זיין קינדהייט דאָס בעסטע: דאָס געפיל פון אוממיטל באַרקייט ביים אויפנעמען דאָס שיינע און גוטע. צווישן די טיפן, וועלכע ער מאַלט, געלונגען אים אַמבעסטן די צו וועלכע ער האָט אַ פּאַזיטיווע באַציונג, וואָס איז גראַד נישט איינע פון די לייכטסטע זאַכן. ביי שרייבער קומען דווקא ארויס בולט די כאַראַקטערן פון די נעגאַטיווע טיפן. אויף אַ הויקער לאַזט זיך אַנלאָדענען אַ סך, די גאַנצע אומצופרידנקייט מיט וועלט און מיט זיך אַליין. און וואָס האַרטער און אויסגעוואַקסענער דער הויקער, אַלץ אַ שטאַרקערע הנאה פאַרן שרייבער, ווייל דווקא דעם הויקער האָט ער געוואָלט אונטערשטרייכן. די נעגאַטיווע טיפן זענען אַזוי צוזאַגן דער מיסטקאַסטן, אין וועלכן מען וואַרפט אַריין דאָס פּסולות פון דער צייט. און פאַרקערט, די צאָל אַקסעסואַרן ביים שילדערן דאָס גוטע און פאַ-זיטיווע איז אַ באַגרענעצטע און שטענדיק איז פאַר אַן די געפאַר אַריינצופאַלן אין אַ צו גרויסער סענטימענטאַלישקייט.

סעגאלאָוויטש שטאַט אויס זיינע העלדן אין דער אמתער מאָס פון געפילן, אַזוי ווי מ'פלעגט פאַרצייטנס פאַרוואַרגן אונזערע באַבעס מיט אויסשטייער אויף אַ גאַנץ לעבן, אַז די וועפענע טישטוכער און ציכן זאָלן נאָך איבערבלייבן פאַר קינדס-קינדער.

יעדער ראַמאַן פון סעגאלאָוויטשן איז פולגעפאַקט מיט די געפילן פון די העלדן, פונקט ווי אַ וואַגן, וואָס פאַרט מיט סחורה אויף אַ יריד. דעריבער קומט אים אויס אַזוי שווער אַ שטופּ צו טון די אַקציע פאַרויס, נאָר טאַמער האָט ער שוין יאָ גערירט פון אָרט, פאַרט ער שוין צום ציל גלאַטיק און אָן שום שטערונגען.

סעגאלאָוויטשעס ליבע צו זיינע העלדן ענדיקט זיך נישט מיטן בלויון אויסשטאַטן זיי מיט אַלע בעסטע אייגנשאַפטן. ער היט זיי אויט ווי לאַנג ס'איז אים נאָר מעגלעך פון אַלעם בייון. טיילמאָל שלעפט ער אַ נישטיק געשעעניש דורך עטלעכע איבעריקע בוך-זייטלעך, כדי צו געבן דעם העלד די מעגלעכקייט צוצוגעוויינען זיך צו דעם אומפאַר-מיידלעכן און וואָס לענגער אָפצוהאַלטן די קאַטאַסטראַפּאַלע צוזאַמען-שטיסן. אין ווען סעגאלאָוויטש זעט, אַז ס'איז שוין מער קיין שום אויסוועג נישט פאַראַן, הער איך ממש זיינע ווערטער, מיט וועלכע ער טענהט זיך אויס מיט זיין העלד: — פאַרמאַך די אויגן און לאַמיר ביידע אַריבערשפּרינגען דאָס פאַסקודנע זייטל. מער ווי אַ זייטל וועט עס דאָך נישט זיין. און גלויב מיר, דיר איז שווער צו שטאַרבן, אָבער מיר איז נאָך שווערער, וואָס איך מוז דיך מיט מיינע אייגענע הענט צופירן צום טויט.

סעגאלאָוויטש צעגלידערט נישט, ווי דאָס רוב אונזערע פראָזאַיקער דאָס מיאוסע פון מענטשלעכן לעבן, ער ניצעוועט נישט די מענשלעכע נשמות, כדי אויסצוגעפיינען אַ שלעכט צוגעסטריגעוועטע זייט, דאָס שלעכטע נעמט ער בלויון אויף, ווי אַ גורל-זאָך. צוואָס זיך פאַטש-קען אין בלאַטע, ווען אויף דער וועלט איז פאַראַן אַזויפיל שיינקייט?

סעגאל־אויטשעס שאַפן איז ענג פאַרבונדן מיט דער פרוי אין מיט דער נאַטור. איך וואָלט געזאָגט, אַז ער איז אין דער יידישער ליטעראַטור זייער בייִדנס לעצטער רייטער.

וועלדער שטאַרבן, ווייל אַזוי האָבן באַשלאָסן פליכעוואַטע קעפּ אויף עפעס אַ קאַנפערענץ פון די טרעסטן, און די פרויען — האָבן אַליין רעזיגנירט פון זייערע ביזאיעטיקע פּריווילעגיעס און ווילן גיין אין לעבן אַליין. וויל סעגאל־אויטש קאַנסערווירן צווישן בוך-טאָולען וואָס מער פון דער דאָזיקער אייגנאַרטיקייט פון אַ שטאַרבנדיקער תקופה. דעריבער גיסט ער אַריין דעם ריח פון זומער-צעשמעקטע סאַסנעס אין קליינע, שוואַרצע בעכערלעך פון די אותיות און פרוווט מיט דינע זונשטראַלן אויסמאָלן דעם שטיִלסטן פרויען-שמיכל צווישן די פיר ענגע, פאַרשאַטנטע ווענט פון אונזער לעבן.

און פונקט אַזוי, ווי ער זעט נישט די באַזונדערע סימנים פון איינצלנע ביימער, נאָר דעם וואַלד אַלס אַ גאַנצקייט. וואָס לעבט לויט אייגענע אורגעזעצן, פונקט אַזוי שטרייכט ער אונטער אין די, פון אים געשאַ-פענע פרויען-טיפּן די ספעציפישע כאַראַקטער-אייגנשאַפטן פון גאַנצן פרויען-מין. און די פאַרפלעכטונג פון די דאָזיקע צוויי באַזונדערע וועלטן: פרוי און נאַטור, טראָגט אין זיך אַלע עלעמענטן פון אַ מיס-טישער בלוט-קרובהשאַפט.

פונקט ווי די ביימער און גרעזער זענען קנעכט פון איין איינציק הייפאַלע ערד, צו וועלכן מען איז צוגעוואַקסן מיט אַלע אָדערן, פונקט אַזוי איז די פרוי, שקלאַפּין פון אייגענעם בלוטקרייז.

זייער בייִדנס לעבן איז דאָס אַריינהאַרן אין זיך אַליין, דאָס אַנט-פלעקן אַלע סודות דורך דעם ריטם פון אייגענעם בלוט און דאָס אייביקע וואַרטן אויף דעם פרעמדן ווילן, די דרויסנדיקע שטויסקראַפט, וואָס זאָל אויסלייזן אין זיי דאָס, וואָס עס ליגט טיף פאַרבאַרגן אויפן גרונט פון אַלע מעגלעכקייטן. איין איינציק לייכט ווינטל קען צעמיגן

א גאנצן וואָלד, איין איינציקע באַגעגעניש, אַ צופעליקער שמייכל, קען פאַרוואַנדלען דאָס פאַרבלאָזסטע לעבן פון אַ פרוי אין דער ווונדער-לעכסטער מעשה פון טויזנט און איין נאַכט.

מיט זיין דיכטערישער אינטואיציע האָט סעגאַלאָוויטש אַרויסגעפילט דאָס פעמינינע אין דער נאַטור און דאָס נאַטורהאַפטע, פרימי-טיווע, דאָס, וואָס ליגט נאָך אַמנאָענטסטן ביי די שוועלן פון אור-אמת, אין דער פרוי.

„די ווילדע צילקע“ איז דער סינטעז פון די דאָזיקע עלעמענטן. זי איז נאָך פרוי און נאַטור צוזאַמען. אָבער די פרוי בעלאַ אין דעם שפעטערדיקן ראָמאַן „די פרידער נעמוזאַר“ פאַרפאַסקודזשעט שוין דעם וואָלד מיט איר גרויסשטאַטישן, דעקאָדענטישן וויי, אָט דעם וואָלד וואָס וואַקלט זיך שוין במילא אונטער די קלעפ פון העק.

איז ווי אַזויזשע? רעזיגנאַציע אונטער דעם גאַלאַנטן שמייכל פון אַ לעצטן ריטער, קאַנצעסיעס לגבי אַנדערע וועלטגעזעצן?

רויך פון דער ליולקע שפילט מיט געדאַנקען, וויקלט זיך ווי בלאַע באַנדאָשן אַרום אייגענע ספקות, אייגענעם האַרצווייטיק.

— עס זענען נאָך פאַראַן אַ סך וועלדער אַחוץ דאָמבראַווקע, וועל-דער אין פוילן ליטע און קאַנאַדע.

און מען קען נאָך אַלץ חלומען פון אַ פרוי, וואָס איז אפשר בכלל אויף דער וועלט נישט פאַראַן.

ד י ב ר ו ג ו ע פ ל י י ט

צו זענען פארהאנען אינסטרומענטן, וואָס לויפן אַוועק פון אַר-קעסטער, זיי באַהאַלטן זיך ווי ברוגזע גוטע פריינט. אַזאַ ראָל שפילט אָפטמאָל די פלייט: זי באַגלייט, גייט מין הצד, אָבער דער מבין ווייס, אַז דאָס איז נאָר אַ גאַנג אַזעלכער און אַז אין דער אמתן דינען די ברוגזע טענער צו דערוועקן עטוואָס אינטיים-לירישעס, בענקענדיקס.

סעגאַל־אָוויטש זינט איך קען אים, זעט שטענדיק אַזוי אויס.

נישט איינמאָל פרעג איך מיר, ווען כּוּזע אָט די הויכע, תמיד גלייכע און, דאַכט זיך אייביק פאַרשטיינטע פיגור, — וואָס וויל ער? וואָס וויל ער מיט זיין מויל, מיט די דינע ליפן, אָפטמאָל פאַרשלאָסענע פון רוגזע, אַריינזאָגן דער וועלט? פאַרוואָס שמייכלט ער נישט, ווען ער שמייכלט? אָט ברעכט זיך איין, טראַכט איך, דאָס שטייפע, טייל-מאָל פאַרומערטע פנים, פונקט ווי אַ גרויע אייז-דעק וואָלט זיך איינברעכן, — איך קוק אים אָן און ווער ברוגז צוליב זיין ברוגז און גיי אַוועק פון אים. אָבער באלד פאַרטראַכט איך מיר און צעטרייב מיין אייגענעם ברוגז מיט אַ שמייכל: וויל נישט יעדעס פנים, וואָס זעט אויס ברוגז און נישט יעדע אויסערלעכע שטייפקייט איז אַן אויסדרוק פון אמתער קאַלטקייט.

אין מיינע אויערן קלינגען נאָך אַפ טענער פון אַ לידל, וואָס איך

האָב געלייענט אַמאָל אין דער יוגנט. דאָס לידל איז מיר געבליבן
אין זכרון און עס קאָלערט זיך אין מיינע אויערן שוין מער ווי
צוואַנציק יאָר.

„וויינט נישט, יונגע בלימעלעך,
איך האָב אייך אָפגעריסן,
צאָרטע מילדע בלעטעלעך, —
ווי טויבן פאַרן שעכטן
ציטערט איר אין האַנט ביי מיר,
אין האַנט אין מיטן פלעכטן“.

דער צאָרטע איינדרוק פון יענע נשמהדיקע ווערטער זענען מיר גע-
בליבן. די טענער קלינגען מיר תמיד אין די אויערן. קען זיין, אַז
אַז דינער ליריזם איז פאַרן מענטשן פון נייַעם דור אַביסל אומפאַר-
שטענדלעך. וואָרן ווער דאַרף היינט בכלל ליריק? און ווער זוכט עס
עפעס אין אַ ווערק אַזוינס, וואָס זאָל רעדן, אַפּעלירן צום געפיל?
דער איצטיקער דור מענטש, האָט די ליריק, די אמתע ליריק, שוין
אָוועקגעוואָרפן. ער דערהערט זי נישט, זי איז צו שטיל און עפעקטן-
אַרעם. זיין אויער איז פאַרטויבט פון טומל-אויסגעשריייען. ווילדע קו-
לות פון אימיטירטן נעגערישן דזשאַז האָבן באַהערשט די וועלט. די
בחורים און מיידלעך, די מוזיקער און די דיכטער — אַלץ שפּילט
פאַר דער צייט און טאַנצט פאַר דער צייט. — פּדי צו דערוועקן דאָס
געפיל, ווייזט מען נאַקעט-שריייענדיק לייב, פּדי צו דערוועקן די אויפ-
מערקזאַמקייט, מאַכט מען קוביסטישע רעקלאַמע-פלעקן. ווי לאַטעס, איין
לאַטע אַ רויטע און איינע אַ גרינע. דאָס איז היינט די פּאַעזיע.
ליריק? פאַר ליריק איז היינט קיין אַרט נישטאַ.

סענאַלאָוויטש האָט זיך נישט פאַרמאָסטן צו לעזן צייט-פּראָבלעמען.
ער האָט נישט איינגעריסן אַ וועלט. מען וואָלט אים געקאָנט פאַר-

גלייכן צו א שלענגלדיק טייכל, א מילד טייכל מיט א קלאָרן דורכ-
זיכטיקן שטראָם.

איך וואָלט אפשר נעקענט האָבן טענות צו דעם אינהאַלט און סטיל
פון אַ טייל ביכער זיינע, איך וואָלט אים אפשר געקענט אויפמערק-
זאָם מאַכן, וואו ער איז בעסער אָדער ערגער. אָבער אומעטום איז
פאַראַן סעגאַלאָויטש דער ליריקער מיטן דינעם איידעלן טאָן, וואָס
רייסט זיך דורך אין יעדער שורה זיינער און יעדן וואָרט.

סעגאַלאָויטש איז נישט געקומען אין דער לײטעראַטור, ווי אַ וואונ-
דער-קינד. ער האָט נישט געבליצט, נישט פאַרוואונדערט. פערקערט,
פון זינט מיר קענען אים איז ער ברוגז, ברוגז אויף מענטשן, ברוגז
אויף שטיינער, ברוגז אויף דעכער, ברוגז אויף קריטיקער און ברוגז
אויף זיך אליין.

און ברוגזערהייד האָט ער פונדעסטווען אויסגעהאַלטן דעם עקזאַמען,
ער האָט אונז געגעבן אַ שפּאַר ביסל ביכער, וואָס וועלן שטענדיק
אין אַלע צייטן באַליבט זיין ביי יענעם מענטשן, וואָס זיין האַרץ
איז נישט פאַרטויבט פון דעם געשריי אין דער גאַס.

צי בלייבט נישט אַ טיפער וויברירנדיקער נאַכקלאַנג אין דיין האַרצן,
נאָך דעם, וואָס דו האָסט איבערגעלייענט דאָס מאַלערישע שטימונגס-
פולע, פעלד- און וואַלד בוך, וואָס הייסט „די ברידער נעמוזאַר“?

באמת, מען מוז צוריק שענקען דאָס ביסל גוטע, צאַרטע געפילן, די
וואַרעמע ליבע, וואָס האָט אונז געגעבן דער „ברוגזער“ סעגאַלאָויטש,
דער דיכטער פון „אייביק איינוואַמע“, פון „קרימער נעכט“, פון „מיט
דרייסיק יאָר עלטער“.

סעגאַלאָויטש געהער צו אונזער דור שרייבער; ער איז נאָך פון
די וואָס ווירקן אויפן סענטימענט; וואָס האַלטן נאָך פון דער שפיל
וואָס הייסט פריינטשאַפט, אינטימקייט און ליבע.

די צייט לויפט און מיט איר הויבן אָן ביסלעכווייז צו פערשווינדן
אין רויך די דרשות פון מאָדערנע און אולטראַ-מאָדערנע ריכטונגען
פון דער נאָך-מלחמהדיגער פּאָעטישער פּראָדוקציע. די באַמבאַסטישע
געשרייען פון דושאַסירייער מיט די ברייטע דענקעס פון די קאַר-
טענע היטלען, פון די משיח-ברענגער און דערלייזער – האָבן געפלאַצט,
און ווידער קומט צום אויסדרוק דאָס פשוטע מענטשלעכע געפיל. ווידער
קומען די פליזמר מיט זייערע פשוטע פליזיין און אויפסניי הערן מיר
די פלייט.

דער ראַמאַנטיקער

I

דאָס איז געווען אין „שפעט-פּרילינג פון דער יידישער ליטעראַטור“, מיט אַ דריטהאַלבן צענדליק יאָר צוריק, ווען איבער איר האָט געהויערט דאָס וואַכזאַמע אויג פון י. ל. פּרץ.

מיר, אַ קליינע גרופּקע בחורים אין דער שטאָט קאַליש, נישט פון איין קלאַס, אָבער אַלע פאַרבונדן מיט אַ הייסער ליבע צו אַלעם וואָס ערשיינט אין יידיש, — פּלעגן מיר זיך אָפט צוזאַמענקומען אין דאָרטיקן גרויסן אַלטן פאַרק, אָפּקלויבן זיך אַ שטיל ווינקל, לייענען צוזאַמען און דערנאָך אַרומרעדן דאָס געלייענטע.

איינמאָל האָט איינער פון אונז געברענגט אַ ביכל געדיכטן. דאָס ביכל האָט געהייסן „שטילע טרוימען“, דער נאָמען פאַר אונז אַ נייער — „ז. סעגאַלאַוויטש“. ביים איבערלייענען די ערשטע עטלעכע סטראָפּן, האָבן זיך די מיינונגען געטיילט: טייל האָבן געהאַלטן, אַז — נישקשה... די אַנדערע, אַז נישט נישקשה, נאָר — שוואַך און נאָך יעדן נייע אָפּגעלייענטן ליד, האָבן יענע אַלץ דרייסטער געשריגן: שוואַך, זייער שוואַך!

נאָר אַט, ווען די שוואַך-זאָגער זענען שוין געווען באַלד אין דער מערהייט און דער „אורטייל“ פון ווערקל איז ביי אונז שוין באַלד

געווען אָפּגעחתמעט, איז מיטאַמאָל געקומען אין דער ריי איין ליד, וואָס האָט דעם „שוואַך“ מיט איינמאָל אָפּגעשוואַכט, שפעטער אַ ביסל זענען די שוואַך-זאָגער נאָך שטילער געוואָרן, און אָט לייענט זיך אַ ליד :

„די זון איז לאַנג שוין פאַרגאַנגען,
און דאָך איז דער הימל אַלץ רויט ;
מיין האַרץ איז איצט פול מיט פאַרלאַנגען,
כ'בין וויינען און לאַכן איצט גרייט.“

— אַ — מאַכן די נישקשה-זאָגער — דאָס איז שוין מער ווי בלויז „נישקשה“ און די „שוואַך“-זאָגער לאָזן אַראָפּ די נעז.
דער פאַרלייענער אָבער לייענט ווייטער און פאַרכאַפט אונז אַלץ מער :

„עס איז אַזוי שטיל אין די גאַסן,
עס איז אַזוי אומעטיק שיין,
אָט ווילט זיך מיט אַלעמען שפּאַסן,
אָט ווילט זיך גאָר בלייבן אַליין.“

— ווייטער — שעפטשען די „נישקשה“-זאָגער מיט אַ פאַרהאַלטענעם אַטעם און די „שוואַך“-זאָגער שווייגן און האַרכן זיך שוין אויך צו מיט ביידע אויערן:

„עס ראַנגלט זיך שטיל אויפן פענסטער
דער לעצטער פאַרחלשטער פלאַם,
דער גאָלדענער שטערן דער שענסטער
באַווייזט זיך אין הימלישן ים.“

„עס איז איצט ווי נאָך אַ מלחמה
די נאַכט האָט די שלאַכט אָפּגעקילט...“

זיי רואיק, זיי שטיף, מיין נשמה,
איך האָב נאָך דערוויל נישט פאַרשפּילט.

איצט זענען אַלע שוין געווען פאַרכאַפט און באַגייסטערט. מיר זענען
ביז דעמאָלט גאַרנישט געוואוינט געווען צו אַזעלכע צאַרטע קלאַנגפולע
לידער. בלויז איינער פון אונז, אַן אַרבעטער, האָט נאָך געהאַט עפעס
אויסצוזעצן קעגן:

— דער מחבר פון די געדיכטן לעבט, זאָגט איר, אין דער פאַבריק
שטאַט לאַדזש — טאָ כ'בעט איך, פאַרוואָס איז נישטאָ אין דעם
גאַנצן ביכל וועגן אונזער קאַמף, כאַטש וועגן פאַבריקן אָדער אַרבע-
טער, נאָר בלויז וועגן אייגענעם אומעט, פיזאַזשן און ליבע ?

אַזוי האָט זיך אָנגערופן דער דאָזיקער אַרבעטער און דערמיט נישט
צוגעלאָזט די וואָגשאַל אינגאַנצן אַ שפּרינג אַרויף טון לשבח דעם
מחבר פון דעם ווערק „שטילע טרוימען“. אָבער דער איינדרוק פון
די פּערזן איז שוין געבליבן אַ שטאַרקער. צו אַ ווייטערדיק ליד „עס
פיסטעוועט די שוואַלבען-נעסט ביי מיר איבערן פענסטער“ האָט איינער
פון אונז צוגעפאַסט אַ ניגון און מיר פלעגן עס זינגען. איצט האָבן
מיר שוין מיט אינטערעס געלייענט די לידער פון ז. סעגאַלאָוויטש
אין די לאַדזשער צייטונגען און אין די זאַמל-ביכער, וואָס זענען
דעמאָלס פון צייט צו צייט דערשינען. איינמאָל, שוין שפעטער, האָבן
מיר געלייענט אין אַ פרייטיקדיקן „היינט“ וועגן ז. סעגאַלאָוויטשעס
אַ ניי ווערק. דער מחבר פון דער רעצענזיע איז געווען דער גרויסער
י. ל. פּרץ אַליין, און געענדיקט האָט פּרץ זיין אַרטיקל וועגן דעם
ווערק מיט די געהויבענע ווערטער:

„מיט אַ זעלכע ביכער מאַכט מען רייך אַ ליטעראַטור.“

אַ זעלכע דיבורים פון פּרץ! מיר האָבן נישט פאַרזאַמט און באַשטעלט
ביים צייטונגס-אַגענט דאָס דאָזיקע נייע ווערק. דאָס איז געווען די

פּאָמע, „אין קאָזמיעזש“. דאָ זענען שוין קיין צוויי מיינונגען נישט געווען. אַלע האָבן מיטן פּוילן מויל באַגייסטערט געשריגן :
— אָ, גוט, גוט !

צווישן אונז האָט בלוין געפעלט דער אַרבעטער. דער דעמאָלסדיקער נייַן-זאָגער, אָבער צו ווייזן אים דאָס נייע ווערק איז איצט געווען צו שווער. ער איז דערווייל פאַרשיקט געוואָרן אין סיביר. דאָס איז געווען מיט פינף און צוואַנציק יאָר צוריק.

II

ורייבן וועגן סעגאַלאָוויטשן איז גלייכצייטיק שווער און לייכט. שווער איז עס שוין דערפאַר, וואָס אין דער היינטיקער אומרויאַקער, פון סאַציאַלע קאַמפן צעטרייסטער צייט, איז סעגאַלאָוויטש אין די לידער זיינע — מיט קליינע אויסנאַמען — דורך און דורך אַן אינדיוידואַל ליסט. אין דער וועלט פון אַלגעמיינעם פיין און בלוטיקע שטרייטן טראָגט ער זיך אַרום מיט זיין אייגן האַרץ און געפיל, ווי צווישן אַ הונגעריקער מאַסע איינער מיט אַ טייערן ברילאַנט אין אַ סאַמעט ווייך געבעט שקעטעלע. ווי אַזוי לַמשה זאָל מען קוקן, ווען אויף אַ גאַס, באַלויכטן פון עלעקטרישע לאַמפן און גרעלן ליכט פון פּראָזשעק-טאַרן, צווישן היץ און הער פליענדיקע אויטאָס און מענטשן-שטראַמען, ווען, וויל איך זאָגן, אויף אַזאַ צעווירבלטער גאַס, קומט זיך צופאַרן אַ וועגעלע מיט שטילע שמעקענדיקע בלומען און פאַרויס גייט זיך דער מענטש פון אָט די בלומען מיט אַן אָנגעצונדענער אייל-לאַמפּ אין דער האַנט ? יאָ, אי דער מענטש, אי די לאַמטערן און אַזוי אויך דאָס ציכטיק שיינע וועגעלע און די שמעקענדיקע בלומען זענען זייער פיין. אָבער — ווילן אַנדערע מורמלען : אין אַזאַ צייט ? נישט געפונען קיין פאַסיקערע צייט צו קומען מיט זיינע בלומען ? !

אָט אַזוי, אין דעם זין, האָט מיר אַן אַרבעטער-לייענער געזאָגט וועגן סעגאַלאָוויטשעס לידער.

מיון מיר זיך אָבער קלאָר מאַכן, אַז דאָ רעד איך דער עיקר וועגן סעגאַלאָוויטשעס לידער. זיינע בעלעטריסטישע ווערק און זיינע „ברי-דער נעמזאַר“ בפרט דאַרפן באַזונדער באַהאַנדלט ווערן. וואָס שייך סעגאַלאָוויטשעס לידער, — נישט היינט און נישט נעכטן האָט סעגאַלאָוויטש אָנגעהויבן אונטערצוטראַגן דעם יידישן לייענער זיינע צאַרטע בלומען. שוין דרייסיק יאָר! דריי יוגנטן זענען שוין אויף זיי דער-צויגן געוואָרן. איינער פון די ערשטע — אויב טאַקע נישט דער ערשטער — איז ז. סעגאַלאָוויטש געווען דער וואָס האָט אַריינגע-בראַכט דאָס ליבע-ליד און דעם פּייזאָזש אין דער יידישער פּאָעזיע. סעגאַלאָוויטש זינגט נישט אין ריימען וועגן ליבע, נאָר באַזינגט טאַקע די ליבע אַליין. מיט פאַרב און פענזל באַזינגט ער די ליבע אין אירע פאַרשידענע ניואַנסן און שאַטירונגען. זיינע „צייטיקע טרויבן“ פאַרמאָגן פערן און סטראַפן, וואָס באַרוישן דיך אָפט ביז שפרות...

און איצט סעגאַלאָוויטשעס נאַטור-לידער. אויף דעם דאָזיקן געביט איז סעגאַלאָוויטש ביי אונז אין דער פּאָדערשטער ריי. אָפטמאָל טראַכט איך: פון וואַנעט קומט צו דעם דאָזיקן קינד פון די פאַבריק-שטעט ביאַ-ליסטאַק און לאַדזש אַזאָ ליבע צו דער נאַטור און זין זי צו מאַלן? לייענט זיינע נאַטור-לידער און פּייזאָזשן אין די פּאָעמען און דער-צוילונגען, וווּ זיי זענען צעוואָרפן, און איר בלייבט שטיין פאַר אַ רעטעניש.

— ווי קומט דאָס צו אַ ביאַליסטאַקער ייד?

נישט אַנדערש, נאָר אין סעגאַלאָוויטשן האָט זיך געמוזט אָנזאַמלען פון די פּריערדיקע דורות דער דראַנג צו דער נאַטור און ביי אים אַ תיקון געפונען.

אין 1918 אין יאָלטע (קרים)

„דו ביסט געווען אַ באַגינען אין פעלד
אין בין דאָרט זייען געקומען,
האַב איך דיין טוי צוגענומען, —
דו ביסט געווען אַ באַגינען אין פעלד.

„דו ביסט געווען אַ פאַרשלאָפענער ים,
איך בין געווען אַ פאַרבאַרגענער ווינט,
זענען מיר ביידע צוזאַמענגעקומען,
האַבן די פאַליעס זיך שפּילן גענומען,
שפּילן און טאַנצן און שפּריצן מיט פּלאַם, —
דו ביסט געווען אַ פאַרשלאָפענער ים“...
(לירער פון נעכטן)

און אַזעלכע לירער קאָן מען דאָרט געפונען אַ סך. איך האָב נישט
גענומען דאָס בעסטע.

III

איך האָב בלומען זיי בעטרענגן,
זיי האָבן שטיינער מיר געוואָרפן,
איצטער וואָרט איך, אַז די שטיינער
זאָלן ווידער בלומען ווערן.

פייַלמאַל, אַז איך זע סעגאַלאָוויטשן שפּאַנען אין לייטעראַטן-
פּאַרייזן, פון שטוב צו שטוב דורך די אָפּענע טירן, אַ הויכער,
אַ גלייכער, מיט שוואַרצע האָר, וואָס נעמען שוין גרויען, גייט ער
אַזוי שווייגנדיק פאַרכמורעט מיט אַ טרויער אין די אויגן — דערמאַנט
זיך מיר אָט די אויבערשע סטראָפּע. ס'איז ביי אונז אַנגענומען, אַז

„סעגאלאָוויטש איז געבוירן געוואָרן אין אַ הייבעלע“, איז פון די געצייילטע גליקלעכע; ווערט אַ סאָך געלייענט, איז מאַטעריעל פאַר-זאָרגט, מער ווי אַ סך אַנדערע יידישע שרייבער... און דאָך — אַ שטענדיקער קומער קוקט אים פון פנים. פאַר אַ פרישן מענטש מאַכט דאָס אַן איינדרוק, אַז ער האָט פאַר זיך אַ בייז-בלויטיקן מיזאַנטראָפּ. איך גריבל מיך אָפּט און וויל געפינען אַ באַשייד דערויף.

אמת, פאַרהעלטנישמעסיק איז ביי אונז וועגן סעגאלאָוויטשן ווייניק געשריבן געוואָרן. מ'האַט אים נישט צופיל „געשמיסן“ אָבער נאָך ווייניקער געלויבט. און אַ שרייבער, וואָס האָט שוין דרייסיק יאָר שאַפן, וואָס האָט שוין זיין פרוכט אָנגעזאַמלט איבער אַ האַלבן שיער — מעג פאַרלאַנגען אַז — אַזוי צי אַזוי — מיזאַל אים גרינט-לעך באַהאַנדלען.

דאָס איז איינס. עס איז אָבער נאָך עפעס:

עמעצער האָט אַמאָל געזאָגט, אַז פאַעטן האָבן פרויען-נשמות. און דאָס איז ביי אַ געוויסן גראַד ריכטיק.

אַזוי ווי אַ פרוי האָט נויטיק, אַז מ'זאָל זי באַוונדערן, זיך אַנטציקן מיט איר — די שענסטע פרוי, אַז מ'זאָל נישט קוקן אויף איר, נישט דערמאָנען פון צייט צו צייט, אַז זי איז שוין, אַז זי איז באַ-צויבערנד — ווערט זי אָפגעלאָזן, און איר שיינקייט נעמט ביסלעכ-ווייז וועלען, ווי אַ בלום אין אַ פינסטער חדר אָן זון-שטראַלן —

דאָס אייגענע איז מיטן דיכטער. ער דאַרף האָבן די באַוונדערונג, ער דאַרף האָבן די וואַרעמע אַטמאָספערע אַרום זיך. פונקט ווי אַ פּלאַנץ — זון שטראַלן. אָבער — ביי אונז?..

דער עלעגישער סעגאלאויטש

זשטילער, עלעגישער אומעט ווייעט אויף אונז, ווען מיר לייענען סעגאלאויטשן. אין דערזעלביקער שטימונג פאלן מיר אריין סיי ווען מיר לייענען זיינע לירישע לידער, סיי זיין פראזע. ווייל אויך אין זיין פראזע איז סעגאלאויטש דורך און דורך ליריקער. כמעט אלע זיינע דערציילונגען און מיניאטורן זענען באהויכט מיט א לירישן אָטעם. אין יעדער נאָוועלע סעגאלאויטשעס פילט זיך די נשמה פונם דיכטער. אָפטמאָל דאַכט זיך אייך, אַז די העלדן זיינע רעדן מיט זיין לשון, ליידן מיט זיינע ליידן און בענקען מיט זיין בענקשאַפט... אַפילו אין זיינע ווערק, וועלכע טראָגן אין פּלוג אַ ריין-עפישן כאַראַקטער – אוי מעטום רעדט אַרויס דער „איך“ פונם אויטאָר – דער ליריקער.

צי איז דאָס אַ מעלה אָדער אַ חסרון פאַר אַ שרייבער? צי מוז אַ שרייבער דווקא בלייבן שטענדיק אַ רואה ואינו נראה? אינקאָגניטאָ? – ווען דער דאָזיקער פראַנע קאָנען זיין פאַרשידענע מיינונגען אין דער ליטעראַטור-קריטיק. אַ פאַקט איז אָבער, אַז נישט בלויז אין אַ פיזיאָזש, צי אין אַ קאָמפּאָזיציע, נאָר אַפילו אין דער צייכענונג פון אַ פאַר-טרעט איז שווער צו אינגאָרירן די פערזענלעכקייט פונם קינסטלער.

פילן מיר טאַקע אַרויס סעגאלאויטשעס „איך“ נישט נאָר אין זיינע לידער און נישט נאָר אין זיינע קורצע, קאָנדענסירטע מיניאטורן („סענטימענטן“), נאָר אַפילו ווען ער מאַלט אונז די קאָומיעזשער

בעלי-עגלות. דאָס ליגט שוין אין זיין בלוט. תמיד גייט ער צו צו זיינע העלדן דורך זיינע „אייגענע“ וועגן, קוקט אויף זיי דורך דער פריזמע פון זיין „איך“ און אזוי מאַלט ער זיי, אזוי גיט ער זיי אונז.

סעגאַל־אָוויטשעס שאַפונגען זענען בכלל פאַרבונדן מיט אונזער גע- נעראַציע. אים איז נאָענט דער מענטש פון היינט. די וועלט-קאָטאַק- ליומען פון די לעצטע יאָרן האָבן געלעגט אַ באַזונדער װײַחותם אויף דער פסיכיק פונם מאָדערנעם מענטש. געטער זענען געבוירן געוואָרן און געשאַטאַרבן. לוחות זענען געקריצט געוואָרן און צעבראַכן געוואָרן. שטורם-ווינטן האָבן זיך דורכגעטראָגן איבער אונזער לעבן און געזייעט וויסטקייט. ווער ס'איז אַרויס אַ צעבראַכענער פונם שטורעם, ווער מיט נייעם גלויבן...

סעגאַל־אָוויטש איז אויפגעקומען אויף אונזער ליטעראַרישן האַריוואָנט נאָך פאַר דער דאָזיקער תקופה — מיט אַ סך גלויבן, מיט „שטילע טרוימען“... ער האָט דאַמאָלס געזונגען זיינע לירישע געזאַנגען, גע- שמידט דאָן די האַרציקע פערזן פון אַ „רייזעלע דעם שוחטס“, פון „אין קאָזמיערזש“. איז געקומען די תקופה פון רעוואָלוציע און אי- בערקערעניש — און די שטילע געזאַנגען זענען מיטאַמאָל פאַרטויבט געוואָרן. נישט געבליבן לכתחילה קיין אָרט פאַר בעלי-חלומות...

אין די ערשטע „האַניג-טעג“ פון רעוואָלוציע זעען מיר אַפילו סעגאַ- ל־אָוויטשן, ווי ער ווערט מיטגעריסן אויף די שטורמישע גאַסן אין מאַסקווע, צווישן די טריאומפירנדיקע גרויסע מאַסן, וווּ עס האָבן גע- הילכט די טענער פון „אינטערנאַציאָנאַל“, („אין רוסלאַנד“). זייער גיך אָבער ווערט דער דיכטער צוריקגעשטויסן פון אַ כוואַליע און ער בלייבט אויף יענער זייט. אַליין מיט זיין „איך“, מיט זיין דיכטערישן באַגאַוש. סעגאַל־אָוויטש בלאַנדזשעט אזוי צווישן די מענטשן פון ספקות און רעזיגנאַציע. נישט קאָנענדיק מיטונגען מיטן אַלגעמיינעם כּאָר,

אַנטלויפט ער פון אַלץ און אַלעמען און זוכט אויף דער ערד אַ מקום
מקלט פאַר מענטשלעכע ליידן און פריידן. געיאָגט פון אַ טיפן אומרוי,
לויפט ער פון שטאַט צו שטאַט און זוכט — ר. ו... .

אַנטלויפט ער פון די צעשטורעמטע שטעט און קומט צו פעלזן, צו
אַ ים.

דאָרט, אויף די רוקנס פון פעלזן, ביי די שוימענדיקע כוואַליעס פון
ים, איז דאָס בעסטע אָרט פאַר דיכטערישער התבודדות. דאָרט אין
יענער גאַטס-געבענטשטער שטילקייט פון קרימער גן-עדן דערוואַכט
דער שאַפונגס-גייסט. און פון דאָרט טאַקע שטאַמט סעגאַלאָוויטשעס
שענסטער נאָוועלן-קראַנץ „קרימער נעכט“.

די „קרימער נעכט“ זענען טאַקע דער לייט-מאָמיוו פון זיין מהות.
די אַלע העלדן, וועלכע מיר באַגעגענען דאָרט, זענען אים לייבלעך
נאָענט. אַלץ געשטאַלטן בצלמו. דאָס זענען אַלץ מענטשן, וועלכע זע-
נען אַנטלאָפן פון דער ווירקלעכקייט. נישט קאָנענדיק שלום-מאַכן מיטן
לעבן, זוכן זיי אין דער איינזאַמקייט אַ מקום-מקלט, פּדי צו קאָנען
לעבן מיטן אייגענעם „איך“, מיט דעם געראַטעוועטן ביסל פרייד...
און אין דער איינזאַמקייט זענען פאַר די איינזאַמע נאָך פאַראַן אמתע
תענוגים: פעלזן, רוישנדיקע וואַסער-פאַלן, געברויז פון ים, שפּיל פון
מעוועס, מאַנגאַליעס, פאַרביקע זון-אוינטערגאַנגען...

אין דער איינזאַמקייט איז נאָך אויך פאַראַן ליבע, אמת אַ האַלב-
קרענקלעכע, וועלכע דערשיינט דאָרט אָפט צו די מענטשן פון רעזיג-
נאַציע ווי „אַן אומגעבעטענער גאַסט“, וועלכער צושטערט נאָר די
איינזאַמע אידייליע („אַ מענטש איז פאַרשוונדן“).

אַ טייל פון סעגאַלאָוויטשעס העלדן זענען געקומען צו דער מדרגה
פון הפקרדיקייט, פון „בראַדיאַגישקייט“ (אינדיווידום בורסקי, דאָנדעל
און אַנד.). אין לעבן איז זיי שוין ווייניק געבליבן אויף וואָס זיך

אָפּצושטעלן, וואָס קאָן זײ פאַרשיכורן, אַחוץ דער ביטערער טראָפּן, וואָס באַשאַפט קינסטלעכע קאָלירן פאַרן גלײכגילטיקן בליק און אויס-געליידיקטער נשמה, דערצו דער סאַרקאַסטישער געלעכטער די רואיקע אין פנים אַרײן, דער אָפענער חוּזק איבער די אויסדרעסירטע זיטן און „באַנטאָן“ פון די „פּײַן-דערצויגענע“. פאַר אַלע געסט אין פענס-יאַנאַט „עמפּיר“ דערשיינט דאָנדעל ווי אַ רעטעניש. ווער איז ער ? וואָס איז ער ? עס גײען השערות: „אַ ניהיליסט“... „אַ שאַלאָפּײ“... א. א. וו. דאָנדעל איבערראַשט אַלעמען מיט זײן אויפפירונג. אָט, למשל, ווייזט ער זיך גאָר אַ באַרוועסער אין זאָל, וווּ דער גאַנצער עולם פון „עמפּיר“ האָט זיך צונױפגעקליבן הערן אַ פּרײלעכן קלאַוויר שפּילן. אַ מין צולעהעניס איבער די „דרעסירטע זיטן“. אַלע זענען אויפגערגוט, אָבער דאָנדעל האַלט אָפּ געלאַסן און אויפגעלעגט אַ גאַנצע טיראַדע:

„איר ווייסט, בעת מען גײט באַרוועס, פּילסטו, אַז אונטער דיר איז פאַראַן אַן ערד. די זאַמדלעך קריכן אַרײן אין דער הויט. די ערד, די גרויסע ערד רירט זיך צו צו דיין וועזן און מען ווערט עפעס דרייסטער בײ זיך.“

דאָנדעל אַלײן האָט אויף זײן נישט „קאָנקרעטע“ אויפפירונג אַ דערקלערונג:

„בעת איך זע אַ שטייענדיק וואַסער מיט שימל פאַרצויגן, וואַרף איך אַרײן אין אַזאַ וואַסער אַ שטיין.“

לײכט און שפּילעוודיק איז די גאַלעריע פּרױען-געשטאַלטן, וואָס מיר באַגעגענען אין די „קרימער נעכט“. די פּרױ דערשיינט פאַר אונז אין איר פיזישער שלאַנקייט און גײסטיקער ראַפּינירטקייט. זי שמײכלט רײצנד און לײגעריש און פאַרשפּרייט אירע נעצן... לײכזיניק שפּילט זי זיך מיטן האַרץ און מיט דער נשמה פּונם מאַן, קוקט זיך צו מיט תּעגוג צו

דעם קאמף, וואָס גייט אַרום און צו ליב איר, ביז — ביז זי פאַלט
אַמאָל אַליין אַלס קרבן פון איר פאַלשקייט («אַ שבועה פון אַ
ציניינער»). על-פּירוב אָבער בלייבט וי שטיין פון דערווייטנס אַ זאָרג-
לאָזע, און אירע קרבנות ווערן דורך איר געשטויסן אין אָפּגרונט.
אָבער סעגאַלאָוויטש באַמיט זיך גאָרנישט צו באַווייזן, אַז פּרויען
זענען פאַלש — פאַר אים איז עס קיין פּראָגע נישט. ווי זאָגט איינער
פון זיינע קאָרטנשפּילער (נאַכט אויף דרום):

„וועגן אַ פּרוי, וועגן יעדער איינער זאָלסטו קיינמאָל נ'שט זאָגן, אַז
זי איז דיינע און זאָלסט קיינמאָל נישט זאָגן, אַז זי וועט דיינע
נישט זיין...”

גיכער פון אַלץ ווייזט אונז סעגאַלאָוויטש די מענער, ווי ווייט און
אויף וואָסער מדרגה עס דערגייט זייער קנעכטשאַפט אָדער העלדישקייט
אין דער אייביקער מלחמה פון די „ביידע ראַסן“ אינם מענטשלעכן
קאָלעקטיוו... ווער עס קאָן זיך אויסשמידן אַ האַרץ פון בליי און
בלייבן רויק (ד"ר אַרנאָלד); ווער עס רעזיגנירט פון קאָמף און לעבן
(אַ מענטש איז פאַרשוונדן); ווער עס דערגייט ביז לעכערלעכקייט
(אַ שרפה); ווער צום קוילימינאַציע-פּונקט פון נקמה (אַסמאַן) און
„אַ שבועה פון אַ ציגיינער“.

דער דאָזיקער בליק אויף דער פּרוי קומט ביי סעגאַלאָוויטשן צום
אויסדרוק אויך אין אַ ריי פון זיינע שפּעטערדיקע ווערק — אין נאָ-
וועלן ווי אין ראַמאַנען. אומעטום מאַלט ער אונז דיסקרעט דעם
שטילן, אָבער טיפן קאָמף פון די „ביידע ראַסן“. דידאָזיקע פּסיכאָ-
לאָגישע שילדערונגען גיט אונז סעגאַלאָוויטש פּיין און סובטעל. מיט
פאַרזיכטיקע פינגער ציט ער אַראָפּ דעם זיידענעם שלייער פון דער
מאָדערנער פּרוי, פאַרקוקט איר טיף אין די רעטענישפּולע אויגן און
ווייזט אונז איר קאַפּריו פנים...

מיט דעם חבר טונקעל אין אמואָצק 1928

* * *

איצט האלט עס ביי א דערווייליקן סך-הכל: א יובל איז דאך אין תוך א שטיקל חשובן הנפש, א מין סך-הכל.

דרייסיק יאָר ליטעראַרישע שאַפונג פון אַ דיכטער.

דער זייער פראָדוקטיווער סעגאַלאָויטש האָט שוין מיט אַ באַדייטנ-
דער צאָל בענדער באַרייכערט די יודישע ליטעראַטור. די לעצטע יאָרן
כמעט בלויז פראָזע. אין זיין לייט-מאַטיוו אָבער, אין די טיפסטע
טיפענישן פון זיין נשמה, איז סעגאַלאָויטש געבליבן דערוועלבער לי-
ריקער ווי אין זיינע ערשטע עטאַפן. מעג ער אונז שילדערן די
שטאַט, דעם מענטשן פון שטאַט — פון צווישן די שורות אָטעמט
מיט זיין שטימונג, מיט זיין אַלטער בענקשאַפט צו די שיינקייטן
פון נאַטור, צו בלויקייט פון הימל און צו שטיקייט פון פעלד...

ווי זאָגט דער דיכטער אַליין („סענטימענטן“):

„אין די געדאַנקען, אין דעם טיפסטן ווינקעלע פון מיין האַרץ האָב
איך איין צייל: ענדיקן מיט דעם, וואָס איך האָב אָנגעהויבן... מיט
אַביסעלע גרינס אויף דער ערד און מיט אַביסעלע בלויקייט פון
הימל“...

א פֿענסטער צום יום

פענצאלאָוויטשעס וועג אין דער יידישער לײטעראַטור אין משך פון דרייסיק יאָר, איז געווען דער קאַמף פון אַ מענטשן, וואָס האָט מער נישט געוואָלט, אויפן שטייגער פון מענדעלע מוכר ספרים, שלום עליכם און פרץ זאָגן „מיר“, מיר אַרעמעלײט, מיר יידן, מיר חסידים, נאָר „איך“. איך דער מענטש מיט מיין אייגן קאַפּריו, אומפאַרשטענד-לעך האַרץ, וואָס האָט לײב און פּיינט, טוט וויי און פּרייט זיך און האָט אייגענע חשבונות מיט וועלט און גאָט.

איז דאָס געווען אַ צוריקגאַנג? ניין, די וועלט מאַכט קיינמאַל נישט דורך די געשיכטע פון יחיד צום כּלל, נאָר פאַרקערט, פון כּלל צום יחיד. וואָרן אונטער דער מאַנסבילשער דיכטונג פון מענדעלע, שלום עליכם און פרץ האָט אַרויסגעקוקט דאָס פאַרוויינטע און לאַכנדיקע פנים פון יידישן מיידלשן פּאָלקס-ליד, וואָס האָט געוואַרט אויף אַ תּיקון. סענצאלאָוויטש פון איין זייט און דוד איינהאַרן פון דער אַנדע-רער זייט האָבן דאָס יידישע פּאָלקסליד, אַ פאַרפּוצטס אָן איבערגע-טוענס, באַהאַנגען מיט אַלערלײ צירונג פון דער אייראָפּעיִשער דיכ-טונג, אונטער די הענט אַריינגעפירט אין דער נײַ-אויפגעבויעטער היים פון דער יידישער פּאָעזיע.

סענצאלאָוויטש האָט דאָס פּאָלקסליד אָנגעטון אין היימיש-פּוילישן באַ-לאַדע-חן, פּונקט ווי דוד איינהאַרן האָט עס פאַרשלייערט אין זיבן שלײ-ערן פון אַלטער יידישער קבלה-ראַמאַנטיק, „רייזעלע דעם שוחטס“ האָט מען געזונגען אויף די לבנה-באַגאַסענע טראַקטן פון אַלע יידישע שטעט

און שטעטלעך... אַרומגעוואָשן דורך טרערן און זיפּצן, האָס עס באַ-
קומען די לױטערקײט פֿון אַ זיסן חלום, וואָס פֿאַרגײקט אַלע באַ-
עוּלֵהטע, וואָס לײקנט אָפּ דעם טױט; איך מײן, יענע װירקלעכקײט,
וואָס שלאַגט זיך דורך איר וועג אײבערן קלאַרן זאַמד אויף דעם אָפּ-
גרונט פֿון דער נשמה און װעלכע פֿאַרלײקנט דעם העלן טאַג פֿון די
הימלען און באַשאַפט אַ נײע ליכטיקע זון אין דער טיפּעניש פֿון אַן
אַנדער װעלט.

דער וועג פֿון סעגאַלאַוויטשעס ערשטע לידער ביז זײן פּראָזע איז גע-
ווען אַ װײטער אָבער אַ גלײכער. געטריי זײן אײגענעם קרעדאַ, זוכט
ער דעם מענטשן נישט אין זײן באַטאַגיקער עקזיסטענץ נאָר אין
שאַרלאַכענעם בײן השּׁמשות, ווען דער אוראַלטער, פּרימיטױווער, אַטאַ-
װיסטישער אומרו וואַקסט אויף אין אײם... ווען זײן אײנטימער מהות
הױבט אויף זײן פֿאַרוױנטן קאַפּ און הױבט װידער אָן צו פּרעגן די
אַלטע קשיא אויף לעבן, װעלט און טױט. ער זוכט דעם מענטשן אין
דער טיפּער נאַכט, װײל ער האָט באַגריפּן, דער דיכטער, אַז דער
מענטש איז נישט דאָס וואָס ער טוט, נאָר וואָס ער חלומט. דערפֿאַר
איז סעגאַלאַוויטשן אַזױ גלײכגילטיק, מיט וואָס זײן העלד באַשעפּטיקט
זיך אין דער טאַג-טעגלעכער װירקלעכקײט. ער באַשעפּטיקט זיך?—פֿאַר
סעגאַלאַוויטשן איז גענוג, ווען ער זאָגט, אַז זײן העלד איז אַן אײנ-
זשיניער, אַ סוחר, אַ פֿאַבריקאַנט, אַ באַצאַמטער אָדער אַן אַרבעטער,
װײל אין אונזער היינטיקן סדר איז באַרוף אַ צופֿאַל און אַרגאַניש
פֿאַרבונדן מיטן יחיד טײלמאַל בלױז אויף אַזױ פּיל, אויף װײל ער
רופּט אַרויס בײ אים עקל און װידערווײלן און אַ דראַנג אים פּטור
צו ווערן און פֿאַרגעסן. און סעגאַלאַוויטש האָט ליב צו שילדערן אַ
מענטשן אין דער נאַכט פֿון זײן פֿאַרגעסן יענע „װירקלעכקײט“,
אין דער נאַכט פֿון זײן טיפּסטער, געהײמסטער עקזיסטענץ.

איז דערפֿאַר נישט קײן צופֿאַל, וואָס סעגאַלאַוויטש האָט אַזױ שטאַרק

ליב די נאָטור, וועלכע גיט אים די מעגלעכקייט צו אינדעטערמינירן זיין דאָס לעבן און דעם טויט, וועלכע ער טוט אויס פון יעדער אוי-סערלעכער קויזאליטעט. וואָס טוט אינושיניער ב. אָדער ג. ? ער לעבט, ליבט און שטאַרפט. און שטאַרפן שטאַרפן סעגאַלאָוויטשעס העלדן מיט אַ זיסן טויט; וואָרן סעגאַלאָוויטש אַפּאַטעאַזירט דאָס לעבן אויף אַזוי ווייט, אויף וויפֿל ער האָט פּאַנאַנדערגעוואָרפן די מחיצות צווישן לעבן און טויט און אַוועקגעשטעלט אויף זייער אָרט די גרויסע נאַטור-מיסטעריע, וואָס מיר זעצן איבער אויף אונזער מענטשלעכן לשון „ליבע“. באמת, ביי קיין שום יידישן שרייבער האָב איך נאָך נישט געזען אויף אַזאַ מערקווירדיקן אופן צוזאַמענמישן די דריי, אין אונזער טעגלעכער שפּראַך אָפּגעזונדערטע באַגריפֿן פון לעבן, ליבע און טויט, ווי אין סעגאַלאָוויטשעס ווערק — אין זיינע פּערזן און דערציילונגען. סעגאַלאָ-וויטש ווייס, אַז די מיסטעריע פון דער גאַנצער נאַטור שפּילט זיך אָפּ דאָן, ווען די זון, די שטרענגע מאַראַלישע באַבע גייט אַוועק פון דער ערד און די וועלט בלייבט אַליין מיט די שטערן, מיט איר האַרץ און מיט איר שטיין ליידנדיקן גאַט. די נאַכט אויף דרום איז טיפּער און נאַכטישער ווי אונזערע צפונדיקע נעכט, און די נאַכט אויף דרום, אויפן אייביק זיך וואַלגערינדיקן ים איז טיפּער און ליידנשאַפטלעכער ווי די דרום-נעכט. דערפֿאַר האָט ער זיינע בצסטע העלדן, כ'מייין די כאַראַקטעריסטישסטע סעגאַלאָוויטש-העלדן אַוועקגעפירט צום דרום ביים ים. די העלדן פון די „קרימער נעכט“ פאַרלייקענען מיט זייער דאָ זיין דעם באַגריף פון צייט און רוים. זיי לעבן אייביקייטן אין אייני-טאָגיקע עקזיסטענצן. אין זייער קורץ, אייביק מעשהלע באַטיילן זיך תמיד דריי עלעמענטן: ליבע, טויט און ים. סעגאַלאָוויטש איז איי-נער פון די ערשטע אין יידיש, וואָס האָט געפרווט אויף אַן אמת-פּאַנטעיסטישן אופן אַפּלייקענען די עקזיסטענץ פון טויט; געפרוּווט, הגם איך האָב מורא צו זאָגן: טאַקע אָפּגעלייקנט. אין דעם זין איז ער אמת יידיש לויט זיין וועלט-באַנעם, לויט זיין אַונג און לויט זיין

שטימונג, הגם ער איז אזוי נישט צוגעבונדן צו ריין-יידישע טיפן. אין דעם זין פארפאלגט ער געטריי די טראדיציע פון די אלטע העברעער, וואָס האָבן תמיד געהאלטן די גאַנצע וועלט אויף זייער קאָפּ און גע-ווען די שעפּער פון קאָסמאָפּאָליטישע רעליגיעס. מ'דאַרף קענען פאַר-שטיין און מוחל זיין דעם דיכטער זיין נערוועישע פעדער, וואָס גייט איבערן פּאַפּיר, פּונקט אזוי ווי זיינע העלדן גייען איבער דער וועלט: מיט די טריט פון זומער-פייגל, שמעטערלינגען און נאַכט-פּלאַטער, וואָס דרייען זיך האַסטיק ביז אומקום אַרום די ליכט פון אונזער לעבן. דאָס איז דער וועג פון פּאָלקסליד ביז דער טראַגעדיע. ווייל אין עמבריאָן פון פּאָלקסליד דרימלען תמיד די יסורים פון לאַנגע דורות דיכטער, וואָס שטייען אויף און פאַרגייען, ווי לאַנג דאָס פּאָלק גופא איז פעיק אויסצוהאַלטן זיין טאָג פון עקזיסטענץ אין די גרויסע שטורעמס פון דער געשיכטע. ווער איז סעגאַלאָוויטש? — ער איז נישט מער ווי אַן אַטעם אין דעם דאָזיקן לאַנגן זיפּן פון פּאָלקס-ווייטיק און פּאָלקס שמחה, וואָס מיר רופן אָן מיטן אינדיפּירענטן מעכאַנישן וואָרט „קול-טור“. טאָ וואָסזשע איז דאָ דער אונטערשייד, צי סעגאַלאָוויטש זיפּצט אין לאַנגע, טרויעריק-פּילאָזאָפּישע זיפּצן, ווי למשל אַ טאַמאַס מאַן, אָדער אין קורצע אָפּגעהאַקטע זיפּצן, ווי דער זקן טאַגאַר? וואָרן ס'וואָלט געווען אַ טענה — דערפאַר וואָס סעגאַלאָוויטש פאַרנעמט זיך זעלטן און נישט גערן מיט געזעלשאַפּטלעכע טעמען — אַנצונעמען אים פאַר אַ קוויעטיסט און אַן אָנהענגער פון קונסט לשם קונסט. אויך די גאַנצע טענה מיטן יחיד איז זייער פּראָבלעמאַטיש. ווייל סעגאַלאָוויטש זעט נישט קיין אָפּגעריטענעם יחיד, וועלכער איז בכלל אויף דער וועלט נישטאַ. ער זעט אים אין דער גרויסער שייכות מיט די קאַטעגאָרישע געזעצן פון זיין מאַיעסטעט דאָס לעבן גופא, וואָס האָט אָנגעשיקט אויף דעם אינדיוויד אַלע ארבע מתות, וועלכע שלאָפּן מיט אָפענע אויגן אין די ווינקלען פון זיין ביאָלאָגישער עקזיסטענץ. מ'רעדט זייער אָפּט ביי יעדער געלעגנהייט וועגן סעגאַלאָוויטשעס

איינגעפלאָסנקייט אין דער נאַטור. מ'וואָלט אָבער איינמאָל געדאַרפט פרוּוון זיך אויסמאָלן דאָס פנים פון יענעם טראַגישן, מענטשן-איינזאַ-מען מאַן, וואָס גייט שווייגנדיק אַרום אין די טיפע דזשונגלעס פון זיין פאַרפלאַנטערטן טונקעלן האַרצן, בעת ער געפינט זיך מיט אונז, זיצט מיט אונז ביי איין טיש, רעדט מיט אונז די זעלבע רייד, שמועסט פון פּאָליטיק, זאָגט מיינונגען אמתע און פאַלשע... בעת ס'ווערט אַזוי פּאָרצלינג שטיל אַרום, עס פאַרשווינדן אַלע פנימער ווי אין רויך, און ער הערט זיך אויפּמערקזאַם, ווי דער אומרויקער קאַסמישער ווינט רירט און וויגט די אויסגעשטרעקטע צווייגן פון זיין וואַלדישער, טיף חלומדיקער איינזאַמקייט. וואַלד און פעלד, טייכן, ימים — דאָס איז נאָר דער טיפּער גלאַנץ, אין וועלכן עס האָט ליב אַריינצוקוקן דאָס אומרויאיקע האַרץ, וואָס האָט ליב דעם ווייטיקלעכן טרייסט פון דער אומענדלעכקייט. דאָס איז די אומענדלעכקייט, וואָס לייזט אונז אויס פון דער מורא פאַרן טויט. וואָרן אויפן וועג פון דעם דיכטערס גאַנג אין לעבן אַריין האָט דער טויט אים, דעם דיכטער, אויסגעוויילט זיך צו ראַנגלען מיט אים. דערפאַר איז דער דיכטער דער, וואָס לעבט איבער דעם גרוי' פון טויט אויף אַ צענפאַכן, הונדערט-פאַכן אופן, און דער דיכטער, דער העלדישער דיכטער, איז דער ערשטער, וואָס מוז אים באַזיגן און אַנטוואַפּענען.

איז דען אַ וונדער, וואָס אין סעגאַלאָוויטשעס ליבע-בוך אין די "קרי-מער נעכט" באַווייזט זיך אַזוי פיל מאָל דער טויט? אָבער פנים אל פנים מיט דער גרויסער סטיכע פון ים און ליבע, פאַרלירט ער זיינע שוואַרצע הערנער, פונקט ווי די ליבע און פונקט ווי דאָס לעבן אַליין ווערט ער — אומענדלעכקייט.

איך האָב מיך דאָ אין דעם פייערלעכן מאַמענט פון סעגאַלאָוויטשעס דרייסיק יאָריקן יובעליי נישט געוואָלט אַריינלאָזן אין דעם סקצורבאַוון נוסח פון קריטיק און אָפּשאַצונג. דעריבער זאָל מיר דער לייענער

מוחל זיין, וואָס איך האָב מיך דאָ נישט אָנגעגרייט אַ צענדליק צי-
 טאַטן, כדי זיי צוצעקייצן און אַריינצולייגן אים אין מויל אַריין. די
 ציטאַטן וועט ער געפינען, ווען ער וועט לייצען סעגאַלאָוויטשעס נייגן
 בענדער. האַלטנדיק שוין ביים סוף פון אָט דער קורצער אימפרעסיע
 וועגן סעגאַלאָוויטשן, קען איך נישט דורכגיין און נישט דערמאָנען אַן
 איינדרוק פון אַ סך נאָוועלן, וואָס גייט מיר שוין נאָך אַ צענדליק
 יאָר. אַן איינדרוק פון עפעס אַ ווילדער כאַאָטישער וועלט מיט פעלזן
 און ים. קוקסטו אָן אַ פעלז, מעג ער זיין צוזאַמען מיט נאָך הונג-
 דערטער און טויזנטער אַנדערע - זעסטו אים תמיד איינזאַם. צי
 זאָגט מען נישט דערפאַר „עלנט ווי אַ שטיין“? און עפעס נאָר דורכן
 איינדרוק פון דעם נאַטור-כאַאָס, פון אָט די פעלזן-שטיינער און ים, וועלכע
 סעגאַלאָוויטש שילדערט אַזוי גערן און אינטענסיוו, קען איך אָפּפילן
 דעם קינסטלערישן מהות פון סעגאַלאָוויטשן, וועלכער האָט זיך אַליין
 אויסגערופן פאַרן אייביק איינזאַמען דיכטער. פאַראַן אַ דערציילונג
 ביי אים וועגן אַ געהיימנישפּול פאַטאַל צימער, וואָס איז רייך
 מיט טויטן און זעלבסטמאָרדן - מיט אַ פענסטער צום ים. דער דיכטער
 רופט עס אָבער אָן: „דאָס צימער פון ליבע“.

צי האָבן מיר נישט אין סעגאַלאָוויטשן אַזאַ מין פענסטער צום ים?